

Relacions entre l'Església Catòlica i el Sistema Polític Espanyol

Autor: Laia Sánchez Tarridas

Treball Final de Grau

Tutor: Pere Vilanova Trias

Curs: 2014/2015

Agraïments

La consecució i resultat final del present treball es deu a totes les persones que desinteressadament m'han ajudat i orientat al llarg de tota la recerca: Pere Vilanova, Catedràtic de la Universitat de Barcelona i tutor d'aquest treball; Luz Muñoz, professora lectora de la Universitat de Barcelona; Sergi de Maya, professor associat de la Universitat de Barcelona i Secretari de Programa d'ICV; Joffre Villanueva, membre del Patronat de la Fundació Ferrer Guàrdia; i Pau González, Secretari General del Moviment Laic i Progressista. A tots vosaltres, moltes gràcies.

Índex

1. Introducció	Pàg. 1
2. La religió com a ideologia	Pàg. 3
2.1 Postura oficial de l'Església Catòlica sobre la homosexualitat	Pàg. 6
2.2 Postura oficial de l'Església Catòlica sobre l'eutanàsia i l'avortament	Pàg. 7
2.3 Postura oficial de l'Església Catòlica sobre el paper de la dona a la societat ..	Pàg. 9
2.4 Postura oficial de l'Església Catòlica sobre el divorci.....	Pàg. 10
2.5 Breus conclusions sobre el sistema de valors catòlic.....	Pàg. 12
3. Separació Església/Estat a Europa i a Espanya	Pàg. 13
3.1 Procés de secularització a Espanya.....	Pàg. 14
4. El model espanyol: Constitució del 1978 i Acords entre l'Estat i la Santa Seu	Pàg. 16
4.1 Acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu	Pàg. 17
4.1.1 Acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre assumptes jurídics ...	Pàg. 18
4.1.2 Acords entre l'Estat espanyol i la Santa seu sobre ensenyament i assumptes culturals.....	Pàg. 18
4.1.3 Acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre assumptes econòmics	Pàg. 21
4.2 Efectes polítics i culturals derivats dels acords	Pàg. 21
5. La influència cultural i ideològica als partits polítics	Pàg. 22
5.1 Partits amb influència ideològica catòlica: Partido Popular i Unió Democràtica de Catalunya	Pàg. 22
5.2 Partits que promouen un Estat laic: Unión, Progreso y Democracia i Izquierda Unida	Pàg. 24
5.3 Partits no posicionats: Partido Socialista Obrero Español, Convergència Democràtica de Catalunya i Partido Nacionalista Vasco	Pàg. 25
6. Principals debats religiosos i la seva entrada a l'agenda política	Pàg. 26
6.1 Legislatura del 1996	Pàg. 26
6.2 Legislatura del 2000	Pàg. 28
6.3 Legislatura del 2004	Pàg. 29
6.4 Legislatura del 2008	Pàg. 30
6.5 Legislatura del 2011	Pàg. 31
7. La influència directa: formes de pressió i vinculació religiosa d'actors polítics... Pàg. 32	
7.1 Formes d'actuació dels lobbys catòlics.....	Pàg. 32
7.2 Institucionalització de les relacions entre l'Estat i l'Església Catòlica.....	Pàg. 34
7.3 Vinculació personal: càrrecs públics vinculats a l'Església Catòlica	Pàg. 35

8.	Actuació dels grups de pressió catòlics: estudis de cas	Pàg. 37
8.1	Canals d'influència directa.....	Pàg. 37
8.2	Estudi de cas n°1: El matrimoni homosexual (legislatura VIII)	Pàg. 38
8.2.1	Mitjans de Comunicació: La Razón i l'ABC	Pàg. 38
8.2.2	Institucions de l'Església Catòlica: Conferència Episcopal	Pàg. 40
8.2.3	Grups de pressió catòlics: El Foro de la Familia	Pàg. 41
8.2.4	Actuació Institucional	Pàg. 42
8.3	Estudi de cas n°2: La reforma de la Llei d'avortament (legislatura IX).....	Pàg. 44
8.3.1	Mitjans de comunicació: La Razón i l'ABC.....	Pàg. 45
8.3.2	Institucions de l'Església Catòlica: la Santa Seu	Pàg. 47
8.3.3	Grups de pressió catòlics: Derecho a vivir	Pàg. 48
8.3.4	Actuació institucional.....	Pàg. 49
8.4	Estudi de cas n°3: Les reformes educatives. De la LOE a la LOMCE.....	Pàg. 50
8.4.1	Mitjans de comunicació: La Razón i l'ABC.....	Pàg. 53
8.4.2	Institucions de l'Església Catòlica: Conferència Episcopal	Pàg. 56
8.4.3	Grups de pressió catòlics: Escuelas Católicas i Confederación Católica Nacional de Padres de Familia i padres de Alumnos.....	Pàg. 59
8.4.4	Actuació Institucional	Pàg. 61
9.	Conclusions.....	Pàg. 64
	Llistat d'acrònims.....	Pàg. 67
	Bibliografia i Referències Web	Pàg. 68

1. Introducció

La coneguda com a “qüestió religiosa”, entesa com a l’excessiu poder que l’Església Catòlica té als afers públics, sembla persistir tot i el procés de secularització que des de fa algunes dècades es viu a l’Estat espanyol. L’Església Catòlica, instaurada a Espanya l’any 1600, quan els intel·lectuals del moment van acceptar la contrareforma enfront del luteranisme, amb l’objectiu de crear una identitat col·lectiva, va aconseguir erigir-se com un actor més del sistema polític. Doncs si bé és veritat que durant petites etapes es va intentar suprimir la força d’aquesta institució, com durant la Segona República, també ho és que les etapes posteriors van demostrar que Espanya seguia sent catòlica, contràriament al que Manuel Azaña havia afirmat l’any 1931. D’aquesta manera l’Església Catòlica s’ha convertit en un element vertebrador de la vida política i civil. Aquest poder d’influència, que potser anys abans podia disposar d’una legitimitat cultural, actualment s’enfronta a una realitat social basada sobre un sistema de valors democràtics. Poders confessionals i no elegits per la població, tenen un important poder de negociació sobre determinades polítiques públiques que acaben afectant a tots els ciutadans i ciutadanes. Es posa en qüestió així si aquest poder d’influència que té l’Església Catòlica a l’Estat espanyol, conviu d’acord amb les regles de joc democràtiques i fins a quin punt aquesta influència pot estar legitimada en una societat on conviuen múltiples creences religioses, així com ciutadans ateus i no creients.

En aquest treball es pretén abordar com és la d’influència que l’Església Catòlica exerceix al sistema polític espanyol contemporani; sobre quins temes de la vida pública es mostra més involucrada; i si això acaba modificant o no les decisions polítiques. La hipòtesi sobre la qual es treballa és que existeix un poder d’influència sobre el sistema polític que, per una banda actua a través de la cultura, i per altra banda, actua de forma directa pressionant als òrgans públics. Per respondre a aquestes qüestions, l’estudi analitza com han actuat mitjans de comunicació, institucions religioses, i grups de pressió catòlics al llarg de les últimes 5 legislatures (1996-2011). El gran nombre d’actors de tendència catòlica i el límit d’espai del treball, han promogut que s’hagi optat per analitzar en profunditat l’activitat de només dos mitjans de comunicació de premsa escrita: La Razón i l’ABC; dues Institucions religioses: la Santa Seu i la Conferència Episcopal; i diversos grups de pressió: Foro de Familia, Derecho a Vivir,

Escuelas Católicas, i la Confederación Católica Nacional de Padres de Familia i padres de Alumnos. El cos del present treball s'estructura a partir d'un estudi teòric sobre la ideologia catòlica i sobre la seva situació a Espanya, i 3 estudis de cas que aprofundeixen en la forma d'actuació i pressió d'aquests actors davant l'aprovació de 3 polítiques públiques concretes: la reforma de la llei que va permetre a persones del mateix sexe unir-se en matrimoni, les reformes de la llei de la interrupció voluntària de l'embaràs, i les reformes educatives i el seu tractament de l'assignatura de la religió. Cal considerar que pel tractament dels mitjans de comunicació, s'han introduït en el treball imatges d'algunes de les portades que els diaris van publicar en referència als temes tractats, així com també alguna imatge extreta de fonts oficials dels grups de pressió que reflecteixen com aquests busquen pressionar al sistema polític. Tot amb l'objectiu de plasmar de la millor manera possible com aquests actors, diferents de les institucions religioses oficials, també actuen sobre determinades polítiques amb la intenció de modificar el resultat final d'aquestes.

Metodològicament l'esquema que ha seguit el treball ha estat el següent: 1) La religió com a Ideologia, en el què es tracta què és la religió i els objectius sociològics i polítics d'aquesta. 2) La separació Església/Estat a Europa i a Espanya, on es tracta el procés de secularització a varies zones europees. 3) El model espanyol: Constitució del 1978 i Acords entre l'Estat i la Santa Seu, on s'aborda la relació institucionalitzada entre l'Estat espanyol i la Santa Seu i les conseqüències que això té en el terreny polític. 4) La influència cultural i ideològica als partits polítics, en el què es tracta la religió com a un fenomen que té una important influència sociològica que s'acaba canalitzant a la vida pública. 5) Principals debats religiosos i la seva entrada a l'agenda política, on es tracten els temes que més preocupen a l'Església Catòlica i pels quals més s'ha mobilitzat. 7) La influència directa: formes de pressió i vinculació religiosa d'actors polítics, on es tracten les característiques dels grups de pressió catòlics seleccionats per l'anàlisi del treball. I 8) Actuació dels grups de pressió catòlics: estudis de cas, on es tracten per separat com han actuat els mitjans de comunicació, les institucions religioses i els grups de pressió catòlics davant els 3 temes que més han preocupat a l'Església: el matrimoni homosexual, l'avortament, i l'educació.

2. La religió com a ideologia

Una església, sigui quina sigui la fe que promogui, és una institució vertebrada sobre un sistema de creences el qual pot ser considerat en tots els seus aspectes com una ideologia. Tant és així, que l'Institut d'Estudis Catalans defineix "ideologia" com a un "sistema d'idees" i proposa com a exemple "una ideologia religiosa". Entenent doncs el concepte d'ideologia en el seu sentit més ampli, com a una visió del món que té unes característiques que la fan pròpia i diferent d'altres visions, podem afirmar que la fe catòlica és una ideologia. Com a tal, i utilitzant el concepte gramscian d'hegemonia, la ideologia catòlica actua promovent la seva estructura de valors i creences per tal de fer-se hegemònica. Així la religió catòlica, i en general, totes les religions, tenen almenys en una part de la seva raó de ser influenciar els actors públics per tal de què aquests incorporin demandes acord amb la seva ideologia.

L'estudi dels canals d'influència a través dels quals l'església catòlica canalitza les seves demandes cap als actors governamentals no pot obviar que una gran part de la força que aquesta institució té avui dia rau en el pes que dècades enrere posseïa. Els factors històrics i més concretament, els factors culturals, són a Espanya un dels motius a través dels quals l'església legitima la seva influència. A banda d'això, a més, aquests factors culturals es tradueixen en un canal d'influència "indirecta" per estar impregnats dels valors judeocristians que encara avui representen a l'església catòlica. Així doncs, la cultura espanyola, lligada indubtablement a la tradició cristiana, incorpora de forma natural una concepció de la realitat que pot coincidir amb les demandes morals de l'església catòlica. En termes d'influència això es tradueix en què l'església catòlica disposa a Espanya d'un poder d'influència cultural que ajuda a què els valors que defensa puguin trobar més fàcilment l'hegemonia ciutadana, i per tant, que les seves

¹ El concepte d'"hegemonia" va ser desenvolupat per Antonio Gramsci com el procés polític pel qual un conjunt de valors i idees (una ideologia) passava a ser la compartida per la majoria de la societat. L'autor italià, a més, va desenvolupar en profunditat com la religió era un instrument de coacció i persuasió que contribuïa en l'establiment hegemònic d'una ideologia. Sobre això podem llegir als *Quaderns de la presó* escrits entre el 1926 i el 1937: "en la concepció política del Renaixement la religió era el consentiment i l'Església era la societat civil, l'aparell d'hegemonia del grup polític dirigent, el qual no tenia aparell propi, és a dir, no tenia una organització cultural i intel·lectual, sinó que sentia com a tal l'organització eclesiàstica de l'univers. No han sortit encara de l'Edat Mitja sinó pel fet de concebre i analitzar obertament la religió com *instrumentum regni*. [...] es presenta, per tant, com un intent de crear la identitat entre l'Estat i la societat civil, d'unificar dictatorialment els elements constitutius de l'Estat en el sentit orgànic més ampli (Estat pròpiament dit i societat civil) en una desesperada recerca d'aferrar tota la vida popular i nacional" (Gramsci, 2013:258).

demandes disposin d'un suport social que les legítimi i que incorpori a l'agenda política. Aquest tipus d'influència lligada a la cultura no disposa d'indicadors a través dels quals pugui ser mesurada, pel que el grau d'influència no pot ser calculat. Tanmateix però, analitzar les característiques que vertebrin la ideologia catòlica ens ajudarà a veure i a comprendre quins d'aquests valors s'han traspassat a la cultura i quins actors polítics els han incorporat a la seva ideologia. Així per exemple, si es troben coincidències entre les demandes d'un partit polític i la doctrina religiosa, es podran obrir de forma més fàcil entre aquests dos actors canals de col·laboració. Amb lo que s'entén que això ajudarà a l'església a canalitzar les seves demandes cap als actors polítics.

Els textos oficials del Vaticà, tals com encíclics, discursos i altres documents oficials de l'Església són els que ens mostraran el seu posicionament respecte determinats temes. Per altre banda però, serà també important veure les declaracions que sobre determinats temes han realitzat representants de l'Església. D'aquestes fonts és d'on s'extraurà la ideologia que avui en dia serveix a l'església com a eix vertebrador de les seves demandes i inquietuds. La finalitat és trobar quins d'aquests valors es repeteixen després en els discursos i actuacions de determinats partits polítics per així trobar una connexió que serveixi a l'església coma canal d'influència sobre la política espanyola. Cal tenir en compte que com qualsevol altra ideologia, la catòlica ha anat evolucionant i canviant. Amb la recent proclamació del darrer Papa de l'Església, el Papa Francisco, els documents oficials han suavitzat el to, mostrant inclinacions més moderades i obertes. Tot i això però, hi ha determinats valors que es mostren més estables al temps. Així per exemple, tot i la lleugera aproximació a postures més liberals, el cap de l'Església s'ha manifestat poc satisfet amb la plena llibertat d'expressió. Recordem doncs les declaracions que l'actual Papa va realitzar arran de l'atemptat yihadista a la revista satírica francesa Charlie Hebdo, en les quals va declarar que "la llibertat d'expressió té límits" i que "no es pot provocar, no es pot insultar la fe dels demés. No pot un burlar-se de la fe". Aquestes declaracions tot i ser breus, mostren una consideració de repressió a la llibertat d'expressió fins i tot quan aquesta és com en el cas de la revista francesa, basada en el sentit de l'humor i la sàtira. Les declaracions del cap de l'Església, en aquest cas, es troben també recolzades per documents oficials. Un dels documents que busca precisament exercir un control sobre què es diu de la religió, és l'acord del 1979 entre la Santa Seu i l'Estat espanyol sobre ensenyament i assumptes

culturals. A l'article I d'aquest document hi podem llegir "l'acció educativa respectarà el dret fonamental dels pares sobre l'educació moral i religiosa dels seus fills en l'àmbit escolar. En tot cas, l'educació que s'imparteixi en els centre docents públics serà respectuosa amb els valors de l'ètica cristiana." Amb això, trobem que totes aquelles declaracions que puguin ser contràries a la fe catòlica; que puguin menysprear als creients; o que puguin simplement burlar-se de la fe a la religió, són factors que no agraden a l'Església i que promouen que aquesta busqui exercir un determinat control a la llibertat d'expressar idees contràries a la religió.

A més d'aquesta recent declaració del cap de l'Església, trobem a les hemeroteques disponibles a la xarxa una gran quantitat de declaracions que han estat realitzades per cardenals, bisbes o altres membres representants de l'església catòlica espanyola, i que ens serveixen per constatar els valors més conservadors d'aquesta ideologia. Són declaracions que han atacat en la seva majoria a la llibertat i els drets de les dones i dels homosexuals. Un exemple són les declaracions que el 2014 va fer el Cardenal Fernando Sebastián en les que afirmava que "l'homosexualitat és una deficiència que es normalitza amb tractament, com la hipertensió"; o les declaracions del Papa Benedicto XVI on assegurava que "el matrimoni gai és un pla macabre per exterminar la humanitat"; o declaracions com les de l'Arquebisbe de Granada en les que referint-se a la interrupció de l'embaràs, deia que "si la dona avorta mata a un nen indefens i això dóna als homes la llicència absoluta, sense límits d'abusar d'elles" i que "els crims nazis no van ser tan repugnants com el que permet una llei d'avortament". Són doncs declaracions com aquestes les que amb freqüència mostren el caràcter conservador de l'església catòlica. Marcant d'aquesta manera una tendència moral que sorgeix a l'esfera pública en temes tan delicats com la interrupció de l'embaràs, el matrimoni entre persones del mateix sexe, l'eutanàsia, la pena de mort, o la llibertat d'expressió. És veritat però que aquestes declaracions en molts casos són dites per membres de l'església que han tingut una postura més extrema i per això, aquestes no poden ser agafades com a referent ideològic de l'església. Si bé doncs serveixen per fer-se una idea d'algunes de les postures morals que adopta l'església, és necessari veure què diuen els textos oficials sobre els temes tractats per aquest treball.

2.1 Postura oficial de l'Església Catòlica sobre la homosexualitat

Diversos documents oficials mostren la postura que l'Església Catòlica té davant l'homosexualitat i tots els drets i deures que les persones homosexuals, com qualsevol altre individu, tenen dret a posseir. Tan és així, que a la pàgina web del vaticà hi trobem disponible arxius com *Carta als bisbes de l'església catòlica sobre l'atenció pastoral a les persones homosexuals* de l'any 1986 i la *Declaració sobre algunes qüestions d'ètica sexual* de l'any 1975. Documents que tracten de forma expressa la postura oficial de l'església i tot lo relacionat al voltant d'aquest tema. D'aquests en podem destacar varis paràgrafs que diuen el següent:

- “La congregació tenia en compte la comú distinció entre condició o tendència homosexual i actes homosexuals. Aquests últims venien adscrits com actes que estan privats de la seva finalitat essencial i indispensable, com «intrínscament desordenats» i que en cap cas poden rebre aprovació.” (Declaració sobre algunes qüestions d'ètica sexual, 1975).
- “En la discussió que va seguir a la publicació de la Declaració [la del 1975], es van proposar unes interpretacions excessivament benèvols de la mateixa condició homosexual, fins a tal punt que alguns es van atrevir inclús a definir-la indiferent o, fins i tot, bona. És necessari precisar, pel contrari, que la particular inclinació de la persona homosexual, encara que en sí no sigui pecat, constitueix tot i això, en una tendència més o menys forta cap a un comportament intrínsecament dolent des del punt de vista moral. [...] L'Església, obedient del Senyor que l'ha fundat i l'ha enriquit amb el do de la vida sacramental, celebra en el sagrament del matrimoni el designi diví de la unió de l'home i la dona, unió d'amor i capaç de donar vida. Només la relació conjugal pot ser moralment recte l'ús de la facultat sexual. Per tant, una persona que es comporta de manera homosexual actua immoralment. [...] Com succeeix amb qualsevol altre desordre moral, l'activitat homosexual impedeix la pròpia realització i felicitat perquè és contrària a la saviesa creadora de Déu. L'Església, quan rebutja les doctrines errònies en relació amb l'homosexualitat, no limita sinó que més aviat defineix la llibertat i la dignitat de la persona, enteses de manera realista i autèntica”.

(Carta als bisbes de l'església catòlica sobre l'atenció pastoral a les persones homosexuals, 1986).

Amb aquests dos documents queda constància de la postura moral que l'Església adopta davant l'homosexualitat. La condició homosexual és per l'Església una actitud negativa, no acceptada moralment. Titllada de “condició sexual desordenada” i de realitat “incompatible amb la felicitat i la pròpia realització” la condició homosexual és a ulls de la fe catòlica un comportament antinatural que en cap cas pot gaudir dels drets que es deriven del matrimoni entre un home i una dona. Aquesta postura, clarament conservadora, saltarà a l'esfera pública l'any 2004 amb els debats sobre la llei del matrimoni entre persones del mateix sexe. Una llei impulsada pel govern de José Luís Rodríguez Zapatero que tenia com a objectiu principal que les persones del mateix sexe poguessin unir-se en matrimoni i tinguessin el dret a adoptar. Dos objectius que van obrir una gran polèmica per ser clarament contraris a la doctrina defensada per l'Església Catòlica.

2.2 Postura oficial de l'Església Catòlica sobre l'eutanàsia i l'avortament

La mort assistida, així com també la interrupció voluntària de l'embaràs, han sigut temes de gran debat a qualsevol societat. L'acceptació d'aquesta realitat com a un dret ha topat constantment amb l'oposició dels sectors més conservadors de la societat civil. L'Església, defensora de la vida com a fruit de la creació divina, no ha acceptat en cap cas que la decisió sobre la vida i la mort fos presa pels individus, per lo que sempre s'ha manifestat contraria a que la mort assistida i la interrupció de l'embaràs fossin tipificats legalment com a drets. Oficialment podem trobar textos que corroborin aquesta afirmació. Un dels textos és doncs la *Declaració “Iura et Bona” sobre l'eutanàsia* del 1980 que també inclou explícitament la postura oficial vers l'avortament, i qualsevol altre tipus de mort assistida, com és el cas de la Pena Capital. Segons fragments del citat document:

- “El Concili Ecumènic Vaticà II ha reafirmat solemnement la dignitat excel·lent de la persona humana i de mode particular el seu dret a la vida. Per això ha denunciat els crims contra la vida, com homicidis de qualsevol classe com els genocidis, l'avortament, l'eutanàsia i el mateix suïcidi deliberat.”.

- “La medicina ha augmentat la seva capacitat de curar i prolongar la vida en determinades ocasions, lo que a vegades, pot suposar un problema de caràcter moral.”.
- “Ningú pot atemptar contra la vida d’un home innocent sense oposar-se a l’amor de Déu cap a ell, sense violar un dret fonamental, irrenunciable i inalienable, sense cometre, per això, un crim d’extrema gravetat. Tot home té el deure de conformar la seva vida segons el disegni de Déu. Aquesta li ha sigut encomanada com un bé que ha de donar els seus fruits aquí a la terra, però que troba la seva plena perfecció únicament a la vida eterna. La mort voluntària o sigui el suïcidi, és per consegüent, tan inacceptable com l’homicidi; aquesta acció constitueix en efecte, per part de l’home, el rebuig a la sobirania de Déu i del seu disegni d’amor.”.
- “És necessari reafirmar amb fermesa que res ni ningú pot autoritzar la mort d’un ser humà innocent, sigui fetus o embrió, nen o adult, ancià o malalt incurable o agonitzant. Ningú a més, pot demanar aquest gest homicida per a si mateix o per altres confiats a la seva responsabilitat, ni pot consentir-ho explícitament o implícita. Cap autoritat pot legítimament imposar-ho ni permetre-ho. Es tracte en efecte, d’una violació de la llei divina, d’una ofensa a la dignitat de la persona humana, d’un crim contra la vida, d’un atemptat contra la humanitat.”.

Amb aquestes declaracions s’observa com l’Església manté una postura totalment contrària a qualsevol tipus de mort provocada, ja sigui mitjançant l’eutanàsia, la interrupció voluntària de l’embaràs, o l’homicidi. Tot i que cada un d’aquests tipus de mort és molt diferent entre si, de igual manera que són molt diferents les seves causes i motius, a ulls de l’Església són iguals. La institució religiosa considera que qualsevol tipus de mort és un “crim d’extrema gravetat” i un “atemptat contra la humanitat”. En respecte aquest tema doncs, l’Església Catòlica manté una moral restrictiva estrictament contrària a qualsevol interferència entre l’actuació dels individus i la “voluntat divina”. La doctrina catòlica no comprèn com a drets ni la interrupció voluntària de l’embaràs, ni la Pena Capital, ni la mort assistida, ni en general qualsevol mort no natural.

2.3 Postura oficial de l'Església Catòlica sobre el paper de la dona a la societat

El paper de la dona a les societats modernes és cada vegada més important, fins al punt que en els millors dels casos el paper de la dona s'equival al de l'home. La lluita per a la igualtat de gènere i els seus avenços en la matèria, fan que les dones estiguin adquirint tots aquells drets que en un passat li havien estat denegats. La capacitat de decidir sobre la seva pròpia vida pren rellevància per l'objecte d'estudi d'aquest treball perquè l'emancipació social de la dona ha topat freqüentment la doctrina catòlica. El paper de la dona ha crescut en les últimes dècades, i avui aquesta té un paper més important que el de cuidar de la casa i de la família. Tot i això però, és probablement el dret a la interrupció voluntària de l'embaràs el cas en el què més clarament és veu aquesta confrontació entre l'emancipació de la dona i la postura de l'església catòlica. Una confrontació on per una banda i per una part de la societat es reclama que l'avortament sigui considerat un dret, i on per l'altre banda i per l'altre part de la societat, es manifesta una contundent oposició a que les dones com a individus tinguin el dret a decidir sobre la vida d'un altre ésser.

L'Església Catòlica com a institució s'ha posicionat sempre a la banda manifestadament contrària a que l'avortament sigui un dret, com ja s'ha vist en el punt 2.2 d'aquest treball. A través de la Carta Apostòlica *Mulieris dignitatem. Sobre la dignitat i la vocació de la dona* de l'any 1988 trobem confirmada com la doctrina catòlica a més de no ser favorable a l'avortament, tampoc és favorable a l'emancipació de la dona en gairebé cap dels aspectes. Destaquem algun dels fragments de la citada carta:

- “La dona, com l'home, necessita recordar que ha rebut una missió especial, que té una tasca encomanada: la d'atendre i dedicar-se a l'home. La força moral de la dona, la seva força espiritual, s'uneix a la consciència que Déu li confia de forma especial a l'home, és a dir, al ser humà. Naturalment, cada home és confiat per Déu a tots i cada un d'ells. Tot i això, aquesta tasca es refereix especialment a la dona –sobretot per la raó de la seva feminitat- i això decideix principalment la seva vocació. El capítol conclusiu recorda el sentit de tota la carta papal: reconèixer la missió que Déu ha donat a la dona, de forma que sigui possible descobrir el sentit de la seva feminitat al obrir-se al sincer do de si mateixa, lo que li permet trobar-se a mi mateixa.”

- “La maternitat ja des del començament mateix, implica l’obertura especial cap a una nova persona; i aquest és precisament el paper de la dona. En l’anomenada obertura, això és, el fet de concebre i donar llum a un fill, moment en el que la dona es realitza de forma plena a través del do sincer del si.”
- “La dona no pot trobar-se a si mateixa si no es donant amor als demés.”.
- “La maternitat espiritual pren formes múltiples. A la vida de les dones consagrades que, per exemple, viuen segons el carisma i les normes dels diferents Instituts de caràcter apostòlic, l’anomenada maternitat es podrà expressar com a sol·licitud pels homes, especialment pels més necessitats: els malalts, els minusvàlids, els abandonats, els orfes, els ancians, els nens, els joves, els empresonats i, en general, els marginats. Una dona consagrada troba d’aquesta manera el marit, diferent i únic.”.

Com es pot veure amb aquests breus fragments, la postura de l’Església vers el paper de la dona a la societat és clar: la dona ha de viure d’acord a una persona subordinada a les necessitats de l’home. La seva funció és servir, donar amor, ser mare, cuidar de la família, i en els casos en que la dona opti pel celibat, haurà de trobar la seva raó de ser cuidant a les persones més necessitades de la societat. La idea de la dona és a ulls de la fe catòlica una persona femenina que ha de servir a les demés persones per poder realitzar-se a si mateixa i trobar el seu lloc a la societat.

2.4 Postura oficial de l’Església Catòlica sobre el divorci

Si bé aquest treball no aborda el tema del divorci, no deixa de ser interessant dedicar un petit apartat a aquest tema. El divorci, igual que l’educació, l’avortament i l’homosexualitat, ha estat un tema que ha generat importants conflictes entre sectors conservadors i sectors progressistes. Igual que amb els altres temes, les institucions religioses s’han posicionat de manera oficial sobre allò que envolta el matrimoni i el divorci. En el *Codi del Dret Canònic* promulgat pel Papa Juan Pablo II el 25 de gener del 1983 als Cànon 1141, 1151, 1155, 2384 i 2385, entre molts d’altres, hi trobem les normes que regeixen el matrimoni catòlic. Una forma de matrimoni que cal recordar, és

plenament vàlid civilment. Degut al tradicionalisme de l'Església ha fet que xoqués amb l'evolució social que ha anat marcant el desenvolupament europeu. Els canvis culturals que en moltes ocasions s'han anat distanciant progressivament de la doctrina catòlica han obligat a que aquesta s'hagi anat adaptant a les noves demandes. És doncs el divorci una d'aquestes demandes a les que l'Església Catòlica ha hagut de donar resposta. Tanmateix, la seva postura oficial, dista molt d'una postura oberta i progressista. Dins dels valors catòlics no existeix el divorci, sinó que existeix l'anul·lament del matrimoni. Segons la teoria, l'anul·lament del matrimoni significa en termes tècnics que mai ha existit un vincle matrimonial a lo qual, només s'hi pot accedir demostrant davant del Tribunal competent de l'Església que alguna de les ²promeses essencials i fonamentals del matrimoni no s'ha complert o no es complirà. L'accés a aquesta anualitat matrimonial no és però en cap cas de fàcil accés, en gran mesura per la claredat i especificitat dels motius pels quals es pot o no accedir al procediment. Sens dubte, això es deu a que l'Església no veu amb bons ulls el "divorci" o l'anul·lament del matrimoni i així es reflecteix en el *Codi del Dret Canònic*:

- "El vincle matrimonial està establert per Déu mateix, del mateix mode que el matrimoni celebrat i consumat entre batejats no pot ser mai dissolt. Aquest vincle que resulta del lliure acte humà entre esposos i de la consumació del matrimoni és una realitat irrevocable i dóna origen a una aliança garantida per la fidelitat a Déu. L'Església no té poder per pronunciar-se contra aquesta disposició de saviesa divina." (Codi del Dret Canònic, Cànon 1141).
- "El matrimoni celebrat i consumat no pot ser dissolt per cap poder humà ni per cap causa a banda de la mort." (Codi del Dret Canònic, Cànon 1141).
- "Existeixen situacions en que la convivència matrimonial es fa pràcticament impossible per raons molt diverses. En aquests casos, l'Església admet la separació física [no el divorci i el tornar-se a casar] dels esposos i el fi de la cohabitació. Els esposos no deixen de ser marit i muller davant de Déu; ni són lliures per contraure una nova unió. En aquesta situació difícil, la millor solució

² Una de les promeses essencials del matrimoni catòlic és per exemple la fidelitat, o la intenció de tenir fills.

seria, si fos possible, la reconciliació.” (Codi del Dret Canònic, Cànon 1151 i 1155).

- “El divorci és una ofensa greu a la llei natural. Pretén trencar el contracte, acceptat lliurement pels esposos, de viure junts fins la mort. El divorci atemptat contra l’Aliança de la Salvació de la qual el matrimoni sacramental n’és un signe. El fet de contraure una nova unió, tot i que reconeguda per la llei civil, augmentat la gravetat de la ruptura: el cònjuge casat de nou es troba aleshores en situació d’adulteri públic i permanent.” (Codi del Dret Canònic, Cànon, 2384).
- “El divorci adquireix també el seu caràcter immoral a causa del desordre que introdueix a la cèl·lula familiar i a la societat. Aquest desordre comporta greus danys: pel cònjuge, que es veu abandonat; pels fills, traumatitzats per la separació dels pares, i sovint vivint amb tensió a causa dels seus pares; pel seu efecte contagiós, que en fan d’ell una veritable plaga social” (Codi del Dret Canònic, Cànon 2385).

Mantenint la visió conservadora que caracteritzava la postura de l’Església Catòlica vers els altres temes tractats en els subapartats anteriors, el divorci és d’igual manera, una actuació no considerada un dret. La doctrina catòlica considera que la unió en matrimoni entre un home i una dona és una unió divina que no pot ser dissolta per cap institució religiosa o civil.

2.5 Breus conclusions sobre el sistema de valors catòlic

No hi ha dubte de què l’Església és i ha estat un important motor cultural sobretot a països de tradició catòlica com és el cas d’Espanya. Per la història i pel propi poder que l’Església Catòlica ha tingut a l’Estat Espanyol, el seu sistema de creences i valors ha acabat tenint d’una manera o altra un reflex a la vida política. La voluntat d’influència de la ideologia catòlica es fa sovint evident per la forma en com han actuat els representants religiosos. Així, per exemple, la celebració de reunions entre caps de l’Església Catòlica i poders públics mostren la voluntat religiosa de tenir un paper en presa de decisions sobre determinats temes socials, així com mostren també la predisposició d’alguns poders públics a què aquestes reunions es produeixin. A més, i

com un dels molts exemples que es poden posar, les sínodes celebrades regularment tracten temes que preocupen o incomoden a l'Església. Temes familiars com el divorci, els matrimonis homosexuals, o temes polítics com la pobresa (molt visible en el discurs actual del Papa Francisco) són debatuts per l'Església amb la finalitat d'acordar una postura oficial amb la qual pronunciar-se públicament. Un pronunciament públic que per raons evidents no busca quedar en l'oblit sinó ser escoltat.

Aquestes postures oficials acordades per l'Església que acaben perfilant la seva doctrina, prenen freqüentment forma de documents oficials com els que han estat analitzats anteriorment.

El sistema de valors catòlic recull en definitiva una postura moral que ideològicament pot ser catalogada com a "conservadora". L'oposició de l'Església a què determinades actuacions siguin considerades com a drets, com el matrimoni entre dues persones del mateix sexe, o la interrupció voluntària de l'embaràs, posicionen a l'Església Catòlica pròxima ideològicament a determinats sectors socials i polítics.

3. Separació Església/Estat a Europa i a Espanya

A Europa els processos de separació entre les esglésies i els Estats comencen amb els inicis de les dictadures totalitàries, que aparten les forces eclesiàstiques de l'òrbita del poder. En alguns casos, com és el cas espanyol però també el portuguès i l'italià, el poder d'influència de l'Església es mantindrà constant tot i la irrupció dels Estats totalitaris. En perspectiva comparada, no tots els Estats europeus han dut a terme el mateix tipus de separació entre l'Església i l'Estat. En el cas espanyol, l'Església i l'Estat pateixen varies etapes de separació i convergència, com en el cas de l'establiment d'una república laica l'any 1931 i la posterior dictadura franquista d'entre el 1936 i 1975, que establí un règim confessional on la religió oficial de l'Estat era el catolicisme.

La separació en la qual ens trobem en l'actualitat arriba amb la fi de la dictadura i amb l'establiment d'un Estat Democràtic de Dret. A partir d'aquest moment i amb la promulgació de la Constitució del 1978, Espanya es defineix com un Estat

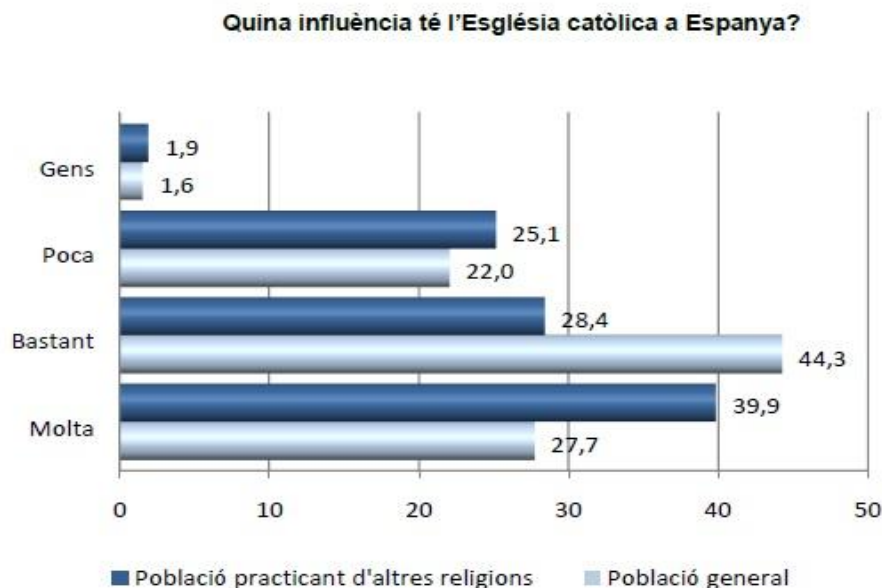
aconfessional on no hi ha religió oficial d'Estat. Aquesta nova estructura marcaria una nova forma de relació entre les institucions religioses i estatals, les quals durant el règim gaudien d'una estructura molt més institucionalitzada i formalitzada que donava un gran poder a l'Església. La creació d'un Estat democràtic aconfessional serveix a Espanya i als altres països europeus que opten pel mateix model, per protegir la llibertat religiosa com a part del dret a la llibertat de consciència. Així doncs, la llibertat de religió “com un dels drets humans –objecte de reconeixement i protecció de nombroses declaracions internacionals sorgides a partir de la fi de la II Guerra Mundial i del treball realitzat per l'ONU- ha donat com a resultat un nou i radicalment divers horitzó a la trajectòria històrica de les comunitats i grups religiosos a Europa, que implica la transformació de les conegudes relacions Església/Estat, i en conseqüència, de la pròpia activitat intervencionista de l'Estat en matèria religiosa” (Morán, 2003: 561). La separació entre l'Església i l'Estat és doncs un fet crucial i necessari per protegir el dret de consciència. A més d'això, la separació entre aquests dos actors sembla que hauria de ser un factor normalitzat als sistemes democràtics on els poders són elegits per la ciutadania que és qui ostenta la sobirania. El pes d'un poder religiós a les decisions públiques sembla una realitat que xoca contra l'ideal de democràtica i contra una societat que sens dubte es troba cada vegada més secularitzada.

3.1 Procés de secularització a Espanya

Segons dades del Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS), dels anys 80 a l'actualitat, el nombre de persones que s'adscriuen com a catòliques ha disminuït de forma considerable i per contra, el nombre de persones que es consideren atees o no creients no ha deixat de créixer. Així, l'any 1981 les enquestes del CIS assenyalaven que el 63% de les persones majors de 18 anys es consideraven religioses, el 4% atees, i la resta es consideraven “persones no religioses”. El 2008 el percentatge de persones considerades religioses havia descendit al 52% i les persones atees augmentat al 11%. Tant és així, que l'anuari sobre laïcitat del 2001 de la Fundació Ferrer i Guàrdia afirma a partir de les dades de la sèrie històrica del CIS que “es confirma una lenta però ininterrompuda desafecció ciutadana d'una banda vers l'Església Catòlica com a institució i de l'altre a la religió en general”, lo qual, és anomenat pel mateix anuari com el “procés de secularització a Espanya”. Aquestes dades han fet que varis sociòlegs del món donessin diverses categories segons tipus de creients. Per exemple amb el “catòlic

nominal” (Raquena, 2008), el “poscatòlic” (González-Anleo, 2008), la marca de caràcter superficial “soc catòlic” (Elzo, 2008) o el “descatòlic” (Díaz-Salazar, 2005). El procés de secularització a Espanya, i les diferents formes de ser “catòlic” poden donar com a resultat una imatge social que pot crear un miratge en el qual l’Església senti com a legítima la seva actuació política, sense que realment sigui així. La marca superficial del “soc catòlic” és una realitat que per raons històriques i culturals pot donar-se a Espanya amb més freqüència del que probablement es pot donar a altres països amb una tradició atea més arrelada. Davant això, es fa necessari veure què opina la ciutadania vers el poder d’influència que de forma normalitzada l’Església Catòlica exerceix sobre els poders públics.

Segons dades del mateix CIS, l’any 2008, les dades obtingudes com a resultat de preguntar a la població “Quin és el poder que té l’Església i altres organitzacions religioses d’aquest país?”, la ciutadania va contestar en un 9,7% que tenen “un poder desmesurat”, un 41,6% que tenen “massa poder”, un 31,8% “més o menys l’adequat”, un 7,8% “massa poc poder” i un 3% “un poder insignificant”.

Font: CIS, Estudio 2752. Religiosidad, 2008 i Estudi 2759, Religiosidad II, 2008.

Seguint amb aquest perfil de qüestions i com es pot veure reflectit al gràfic immediatament anterior, la població respon l’any 2008 a la pregunta “Quina influència té l’Església Catòlica a Espanya”. Segons les dades obtingudes, la població espanyola al

2008 considerava en un 1,6% que l'Església Catòlica no té “gens” d'influència, un 22% que té “poca” influència, un 44,3% “bastant” poder d'influència, i un 27,7% que té “molta” influència. Altres dades obtingudes pel CIS en respecte el poder d'influència de l'Església responia a l'acceptació en l'afirmació de si “Les autoritats religioses no haurien d'intentar influir en allò que vota la gent” a lo que la població va respondre en un 56,2% que hi estava “molt d'acord”, en un 25% que hi estava “d'acord”, un 6,1% “ni en acord ni en desacord”, un 6% “en desacord”, i un 3% “molt en desacord”. Dades similars a les obtingudes al preguntar pel grau d'acord amb l'afirmació de si “Les autoritats religioses no haurien d'intentar influir en les decisions del govern”, a lo que la majoria de la població deia estar “molt d'acord” en un 53,6%, “d'acord” en un 25,6%, “ni en acord ni en desacord” en un 8,3%, “en desacord” en un 5,8%, i “molt en desacord” en un 3%.

Davant d'aquestes dades, es fa evident que tot i ser Espanya un Estat aconfessional i amb un constant procés de secularització, l'Església Catòlica segueix tenint un gran poder d'influència o almenys així ho percep una majoria de la població i que a més aquesta majoria veu aquest poder com a excessiu.

4. El model espanyol: Constitució del 1978 i Acords entre l'Estat i la Santa Seu

La vigent Constitució Espanyola (CE) del 1978 regula la relació entre l'Estat i la religió a l'article 16, el qual ens diu el següent:

- “Es garanteix la llibertat ideològica, religiosa i de culte dels individus i les comunitats sense més limitació, en les seves manifestacions, que la necessària pel manteniment de l'ordre públic protegit per la llei.” (Art. 16.1, CE).
- “Ningú podrà ser obligat a declarar sobre la seva ideologia, religió o creences.” (Art.16.2, CE)
- “Cap confessió tindrà caràcter estatal. Els poders públics tindran en compte les creences religioses de la societat espanyola i mantindran les consegüents relacions de cooperació amb l'Església Catòlica i amb les altres confessions” (Art. 16.3, CE).

Partint d'aquest article podem afirmar que Espanya és un Estat aconfessional en el qual no hi ha una religió oficial d'Estat. Això però no significa que l'Estat no mantingui cap tipus de relació amb les diverses confessions existents a la seva societat. El mateix article ens serveix per veure com la pròpia constitució afirma que l'Estat espanyol establirà "relacions de cooperació amb l'Església Catòlica i amb les demés confessions" (Art. 16.3, CE). Aquest article 16 és important perquè suposa que tot i no haver una religió oficial d'Estat, aquest es posa a si mateix l'obligació de cooperar amb les diverses religions cohabitants en el si de la seva societat. La forma en com l'Estat cooperarà amb aquestes religions però no ve donat per la Constitució. Així s'obra la possibilitat a una gran varietat de formes de cooperació i a una amplitud de temàtiques que segons les formes que adoptin podrien suposar un excés de poder per part d'actors confessionals no escollits sota les regles del joc democràtic.

La cooperació entre l'Estat espanyol i l'Església Catòlica es tradueix en l'actualitat en un conjunt d'acords en matèries tan importants com l'educació, assumptes econòmics i assumptes culturals, entre d'altres. Són aquests acords els que acabaran regulant la relació entre aquests dos actors i els que faran que l'Església Catòlica sigui a Espanya un grup de pressió amb vies de negociació institucionalitzades. Els acords actualment vigents que regulen les relacions entre l'Estat i l'Església són els següents:

- Acord entre l'Estat Espanyol i la Santa Seu, de 28 de Juliol de 1976, ratificat el 19 d'Agost del 1976.
- Acords entre l'Estat Espanyol i la Santa Seu sobre assumptes jurídics, assumptes econòmics, ensenyament i assumptes culturals, i assistència religiosa a la F.A.S. i servei Militar de clergues i religiosos, tots ells del 3 de gener del 1979. Publicats al Boletín Oficial del Estado (BOE) del 15 de desembre de 1979.

4.1 Acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu

Els Acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu del 1979 són fonamentals per entendre la relació entre l'Església Catòlica i la política espanyola. Aquests acords a més,

posicionen a l'Església Catòlica en un tracte de privilegi vers les altres confessions, ja que són equiparables a un Tractat Internacional, negociats per via diplomàtica i ratificats per les Cords. Al ser uns tractats negociats entre dos Estats diferents estan emparats per la Constitució, mentre que els acords firmats entre les altres confessions i l'Estat tenen una naturalesa jurídica d'una llei especial ordinària a l'empara de la Llei Orgànica 7/1980 de Llibertat Religiosa (LOLR). Els acords amb la Santa Seu regulen el tracte que l'Estat espanyol tindrà amb la religió catòlica a Espanya, i aquests són 3: l'Acord entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre assumptes jurídics; l'Acord entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre ensenyament i assumptes culturals; i l'Acord entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre assumptes econòmics. Tots tres negociats i ratificats l'any 1979 pels dos Estats.

4.1.1 Acord entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre assumptes jurídics

D'aquest acord i per l'objecte d'estudi d'aquest treball és només necessari fer menció a l'Article III, el qual diu: "De comú acord es determinarà quines festivitats religioses són reconegudes com a dies festius".

Si bé a simple vista sembla un article sense més importància, és rellevant prendre en consideració el transfons que suposa un article d'aquesta índole. L'Estat espanyol regulat constitucionalment com a aconfessional, accepta a partir d'aquest article que determinats dies siguin festius o no. L'efecte que això té a la societat és que culturalment el catolicisme seguirà regint en gran mesura els dies festius i els dies no festius. És doncs un article que tot i que aparentment no té gaire rellevància, té un gran poder cultural que ajuda a que l'església catòlica segueixi sent a Espanya si no la religió oficial, la religió culturalment hegemònica. Així, de "comú acord" la Santa Seu i l'Estat espanyol decidiran el calendari de dies festius que catòlics i no catòlics hauran de seguir.

4.1.2 Acord entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre ensenyament i assumptes culturals

Aquest acord és probablement per l'Església, un dels més importants pel poder que aquest atorga a la institució confessional sobre l'educació, una matèria crucial pel

desenvolupament i evolució de qualsevol societat moderna. L'Estat espanyol reconeix el dret fonamental a l'educació religiosa, i això en part, pot justificar d'alguna manera que la Santa Seu tingui quelcom a dir sobre la matèria educativa religiosa. Tanmateix però, caldrà veure en detall què és exactament el que s'acorda i fins on arriben els poders de negociació de l'Església Catòlica en matèria educativa. Per altre banda, aquest acord regula la col·laboració entre aquests dos actors en "assumptes culturals", lo qual pot quedar perfectament justificat si es té en compte el gran patrimoni cultural, històric i documental del qual disposa l'Església.

D'aquest acord en destaquen varis articles:

- Article I: "L'educació que s'imparteix en els centres docents públics serà respectuosa amb els valors de l'ètica cristiana."
- Article II: "Els plans educatius en els nivells d'Educació Preescolar, l'Educació General Bàsica [...] inclouran l'ensenyament de la religió catòlica en tots els centres d'educació, en condicions equiparables a les altres disciplines fonamentals. Per respecte a la llibertat de consciència [...] no tindrà caràcter obligatori. [...] les autoritats acadèmiques corresponents permetran que la Jerarquia Eclesiàstica estableixi, en les condicions concretes que ella consideri, altres activitats complementaries de formació i assistència religiosa."
- Article III: "El professor de l'assignatura de religió serà escollit per l'autoritat educativa competent d'entre un conjunt de professors proposats per l'Ordinari Diocesà que pertanyin al Claustre de Professors dels respectius centres."
- Article V: "L'Estat garanteix que l'Església Catòlica pugui organitzar cursos voluntaris d'ensenyament i altres activitats religioses en els Centres Universitaris públics, utilitzant els locals i els medis dels mateixos."
- Article VI: "A la Jerarquia Eclesiàstica li correspon assenyalar els continguts de l'ensenyament i formació religiosa catòlica, així com proposar als llibres de text i material didàctic relatiu al citat ensenyament i formació."

L'article més important i que més poder atorga a la institució religiosa sobre matèria educativa és clarament l'Article II. Amb l'Article II - i també l'Article VI -, l'Església aconsegueix blindar l'ensenyament de la religió catòlica a l'esfera educativa pública. A més, no només acorda que la religió haurà de ser una assignatura garantida a unes etapes educatives fonamentals pel desenvolupament futur dels nens, sinó que també garanteix que la Jerarquia Eclesiàstica sigui l'òrgan encarregat d'actuar directament sobre la matèria, determinant si així ho considera l'existència d'activitats complementàries i del contingut complet de l'ensenyament. Això és rellevant també perquè impossibilita que l'ensenyament religiós es produeixi des d'una perspectiva laica que ensenyi la religió com a un fenomen social. L'Article II dóna el control complet a l'Església pel desenvolupament d'una assignatura que a partir d'aquest acord, ha de ser d'oferta obligatòria a tots els centres educatius espanyols, lo qual a més de l'evident poder cultural que això suposa a favor de la institució religiosa, suposa una despesa econòmica pública destinada al foment d'uns ideals religiosos concrets. Pel que fa a l'Article I, se n'ha de destacar les possibles interpretacions de la frase "ser respectuós amb els valors i ètica cristiana". Interpretacions que poden ser molt obertes però també molt tancades, i això segons del govern que es trobi en el poder i del cap religiós del moment, podria implicar un problema entre el que es pugui entendre amb "ser respectuós amb els valors i ètica cristiana" i el dret a la llibertat d'expressió i consciència. En tot cas, l'ambigüitat juga a favor de l'Església que és la que s'ostenta la capacitat de denunciar que un centre públic "no està sent respectuós" amb la fe cristiana. Els altres dos articles serveixen a l'Església per tenir més control sobre la matèria. Així doncs, l'Article III dóna el poder a la institució confessional per escollir els professors que impartiran l'assignatura, inclús en els centres educatius públics. Per últim, l'Article V permet a l'Església accedir als nivells educatius superiors, donant-li accés a l'educació universitària i més, a què l'Església compti amb tots els recursos, locals i medis necessaris perquè pugui desenvolupar la seva activitat.

No hi ha dubte que l'Acord entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre ensenyament i assumptes culturals dóna a l'Església un gran poder en matèria educativa, i posiciona a l'Església Catòlica en un tracte de privilegi respecte a les altres confessions, les quals no disposen de tantes facilitats ni de tantes opcions per accedir a l'esfera educativa. La voluntat política perquè això succeeixi així és doncs indispensable, ja que cal recordar

que aquest acord va ser negociat entre els dos Estats i per tant, va ser acceptat per l'Estat espanyol i ratificat per les corts l'any 1979.

4.1.3 Acord entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre assumptes econòmics

De l'Acord entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre assumptes econòmics en destaquem només l'Article II, el qual diu:

- “L'Estat es compromet a col·laborar amb l'Església Catòlica en la consecució del seu adequat sosteniment econòmic.”.

El que se'n pot extreure d'aquest article és una realitat de col·laboració entre l'Estat i l'Església que a més dels temes ja tractats, té importants efectes també a nivell econòmic. L'Estat espanyol es compromet amb la ratificació d'aquest article a ajudar econòmicament a l'Església Catòlica perquè aquesta pugui mantenir la seva activitat religiosa.

4.2 Efectes polítics i culturals derivats dels acords

La capacitat d'influència de l'Església en l'àmbit cultural –lo que després té efectes socials i per conseqüència polítics -, és especialment forta gràcies a l'acord entre l'Església i l'Estat en matèria educativa. L'acord a partir del qual s'estableix que haurà d'existir tant als centres públics com privats una assignatura de religió, dóna continuïtat a la cultura cristiana occidental i facilita a l'església la captació de fidels. Això es tradueix en política en una vinculació ideològica amb els valors de l'església a través dels quals, aquesta és concebuda com un poder legítim i amb autoritat per influir en política.

Veiem com els acords promouen la perpetuació dels valors cristians així com la vinculació entre l'Església i l'Estat. Així s'estableixen uns acords que tot i donar capacitat d'obrar a l'Església exclusivament en les matèries assenyalades en el tractat, dóna de forma indirecta poder i autoritat a l'Església Catòlica. Els acords a més, suposen un clar avantatge per l'Església Catòlica en capacitat social i política, situant-se molt per davant de qualsevol altra religió que pugui haver-hi a l'Estat espanyol. Això

posiciona a aquesta religió com la religió amb més capacitat d'influència i amb més facilitat per ser escoltada pels òrgans de l'Estat. A més, un dels altres factors a tenir molt present, és que la creació d'aquests acords, a més de donar importants poders de negociació sobre temes socialment molt importants, obren canals de negociació entre l'Església i l'Estat institucionalitzats. És doncs a partir d'aquests acords quan els poders eclesiàstics catòlics espanyols poden ser tractats com a un grup de pressió, el qual compta en el tractament de determinats temes, amb canals de negociació oficials i institucionalitzats.

5. La influència cultural i ideològica als partits polítics

Un cop tractat a l'apartat 2 d'aquest treball quines característiques marquen la ideologia catòlica, és necessari veure com aquesta ideologia s'ha plasmat als idearis d'alguns dels partits polítics espanyols amb representació a les institucions públiques. La importància d'analitzar quins partits han incorporat a la seva activitat política valors pròxims als catòlics ajudarà a veure quins partits poden suposar més fàcilment un canal d'influència entre l'Església Catòlica i les institucions públiques.

A través dels orígens dels partits polítics que ostenten representació al Congrés dels Diputats i de l'anàlisi dels seus estatuts, podrà veure's quins partits són més pròxims a la doctrina catòlica i quins no.

5.1 Partits amb influència ideològica catòlica: Partido Popular i Unió Democràtica de Catalunya

El Partido Popular (PP) té els seus orígens l'any 1989, moment en què ³Aliança Popular, un partit format majoritàriament per membres de ⁴Democràcia Cristiana i del Partit Liberal, es funda com a nou partit. D'aquesta nova fundació formada per membres de diversos partits, es crearà el PP, un partit que es defineix a si mateix com a "formació política de centre reformista". El PP exposa en els seus estatuts que incorpora a la seva ideologia la influència de la religió cristiana occidental:

³ Partit fundat el 1976 d'ideologia conservadora i molt lligat a la tradició religiosa i als valors cristians.

⁴ Partit d'inspiració democristiana fundat el 1982.

- Article 2 dels estatuts del Partido Popular: “Es compromet amb una clara vocació europeïsta inspirada en els valors a la llibertat, la democràcia, la tolerància i l⁵humanisme cristià de tradició occidental.”.

Aquest partit incorpora a la seva ideologia la tradició i els valors cristians. A més, l'activitat política del partit mostra com en nombroses ocasions ha actuat com a defensor de les demandes religioses cristianes, lo qual porta a pensar que el PP serveix a l'Església Catòlica com a canal d'influència. Un dels exemples que mostren com l'activitat del PP ha servit per fer públiques algunes demandes de l'Església, la trobem en la Interpel·lació de llibertat religiosa que el Grup Parlamentari Popular realitza el 14 de febrer del 2011, en defensa de les comunitats cristianes a l'estranger. En aquesta interpel·lació hi podem llegir coses com:

- “Recentment, terribles atemptats contra comunitats cristianes han glopejat la consciència mundial i centrat la seva atenció sobre aquest problema [...]. En definitiva, s'estima que més de docents milions de cristians pateixen situacions d'intolerància i violacions contínues de la seva llibertat religiosa i reclamen protecció a les institucions internacionals dels governs democràtics. Cal assenyalar que el 2010 va augmentar el nombre d'atemptats perpetuats contra les comunitats cristianes a tot el món [...]. Les estadístiques sobre la llibertat religiosa en els últims anys mostren que la majoria dels actes de violència religiosa es cometien contra els cristians, tal com assenyala l'informe del 2009 sobre la llibertat religiosa en el món elaborat per l'organització Ajuda a l'Església Necessitada. [...] Per tot lo anterior exposat, el Grup Parlamentari Popular en el Congrés formula la següent moció conseqüència de la interpel·lació urgent al Govern sobre les mesures que va adoptar el Govern per garantir la defensa de la llibertat religiosa del món, especialment a l'Orient Mitjà: El Congrés dels Diputats condemna amb la major fermesa els brutals atacs terroristes i la persecució religiosa sistemàtica que estan sofrint les comunitats cristianes en varis països d'Àsia i Àfrica així com les que pot sofrir qualsevol altre confessió religiosa a altres parts del món.”.

⁵ L'humanisme cristià és una tendència social que defensa la plena realització de l'home i de l'humà dins d'un marc de principis cristians.

Com es veu tant pel que el PP diu als seus estatuts com per l'activitat parlamentària d'aquest grup, el partit incorpora a la seva ideologia els valors cristians i promou en la seva activitat política la protecció i defensa d'aquesta religió.

Pel que fa a Unió Democràtica de Catalunya (UDC), partit amb representació al Congrés dels Diputats amb la coalició de Convergència i Unió es presenta a si mateix als seus Estatuts com un partit polític “personalista, nacionalista i d'inspiració socialcristiana, que es fonamenta en els valors de la democràcia, la llibertat, la justícia social i la dignitat inalienable de les persones i els pobles, valors que han de tenir el seu desenvolupament òptim en el marc d'una comunitat on regnin el respecte, el diàleg i la convivència”. UDC es defineix a si mateix doncs com un partit “d'inspiració socialcristiana”, el que és definit per la Real Academia Española com a idea o partit polític “que participa dels principis del socialisme i del cristianisme”. És doncs Unió Democràtica de Catalunya un partit que inclou en la seva activitat política els valors i la tradició del cristianisme, i per tant, al igual que el Partit Popular, entenem que UDC és un vincle a través del qual la religió catòlica pot exercir en major grau un cert nivell d'influència.

5.2 Partits que promouen un Estat laic: Unión, Progreso y Democracia i Izquierda Unida.

Segons l'Article 3 dels Estatuts de Unión Progreso y Democracia (UPyD) sobre principis i fins del partit:

- “[UPyD] Defensa un Estat laic, és a dir neutral davant totes les creences religioses respectuoses amb els Drets Humans i amb el nostre Ordenament Jurídic i també davant la creença en què no es cregui amb cap religió; i laic també en matèria identitària, impedint que els ciutadans es vegin forçats a integrar-se contra la seva voluntat en un model identitària determinat.”.

Entenem per tant que UPyD no suposa un canal d'influència directa entre l'Església Catòlica i l'Estat en promoure com a principi i finalitats del partit la defensa “d'un Estat laic”.

Izquierda Unida (IU) afirma al preàmbul dels seus estatuts que “IU queda definida a l'article 1º dels presents Estatuts com un moviment polític i social anticapitalista que pretén contribuir a la transformació de l 'actual sistema capitalista a un sistema socialista [...]. Així mateix afirma que l'anomenada societat socialista s'organitzarà a través d'un estat social i democràtic de dret, republicà, federal i laic.”. Izquierda Unida per tant, igual que UPyD, no incorpora al seu ideari valors cristians i promou un Estat laic. Partint d'aquí, poden entendre que aquest partit tampoc servirà a l'Església Catòlica com a canal d'influència directa.

5.3 Partits no posicionats: Partido Socialista Obrero Español, Convergència Democràtica de Catalunya i Partido Nacionalista Vasco

Pel que fa a aquests tres partits, el Partido Socialista Obrero Español (PSOE), Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) i el Partido Nacionalista Vasco (PNV), trobem que cap dels tres fa referència al tema religiós en els seus Estatuts. Serà doncs l'activitat política d'aquests partits el que acabarà definint quina és la seva tendència en respecte aquest tema. En el cas del PSOE i de CDC són partits que al no mencionar-ho en els seus Estatuts, sembla que en determinats moments podrien servir de canals d'influència i en determinats moments no. Al deixar aquest factor sense determinar s'obra la possibilitat a què aquests partits decideixin en cada moment si actuar com a canals d'influència o no. El PNV en canvi, tot i no mencionar-ho els seus Estatuts, és un partit que per la seva activitat i tradició política pot es pot incloure clarament al grup de partits que incorporen valors cristians.

Si bé doncs tots els partits poden amb més o menys facilitat classificar-se en grups segons si tenen ideològicament o no valors cristians, cal remarcar que pràcticament tots els partits polítics tenen grups interns de caràcter religiós. Que un partit es defineixi com a defensor d'un Estat laic, no exclou la possibilitat de què internament hi hagi individus que promoguin polítiques que poden tenir una forta càrrega ideològica religiosa. Aquest tipus d'influència cultural és possiblement el més difícil de detectar i encara més difícil de mesurar.

6. Principals debats religiosos i la seva entrada a l'agenda política

Podem entendre com a principals debats religiosos tots aquells temes que s'han debatut políticament i que han comptat amb una intensa mobilització social o política de l'Església Catòlica. Ja sigui perquè aquesta s'ha oposat frontalment al tema tractat o perquè ha promogut el debat. Els principals debats que s'han donat a Espanya i que han comptat amb la participació de l'Església, han sigut principalment tots aquells relacionats amb els drets al voltant de temes com la vida, la mort, i les llibertats. Els exemples més clars són els debats sorgits durant aquestes últimes campanyes sobre l'avortament, l'eutanàsia, el matrimoni i el divorci.

L'anàlisi de les últimes 5 campanyes electorals dels anys, és a dir, les campanyes electorals del 1996, 2000, 2004, 2008 i 2011, ens serviran en aquest treball per veure quan es van produir debats que ideològicament podien interessar a l'Església Catòlica. Al llarg d'aquestes últimes campanyes s'han produït a Espanya intensos debats que en múltiples ocasions han abordat temes polèmics per la doctrina que l'Església defensa. En aquest apartat del treball s'analitzarà quan aquests debats s'han introduït a l'agenda política (a les campanyes electorals) i de forma breu com s'han desenvolupat.

6.1 Legislatura del 1996

La legislatura del 1996 va suposar una etapa de canvi a causa de la victòria del PP, presidit per José Maria Aznar. Tot i aquest canvi, que inclinava la cambra legislativa a una majoria més conservadora, els programes electorals d'aquesta legislatura es van mostrar relativament neutrals vers l'Església Catòlica. Així doncs, el programa electoral del PP per la legislatura del 96 indica només que "s'establirà una eficaç col·laboració entre els poders públics i l'Església Catòlica, indispensable per la conservació del patrimoni històric espanyol". Si bé és una relació important, aquesta vinculació afecta només al patrimoni històric i artístic espanyol, i per tant, no és una vinculació que serveixi com indicador de la influència real que té l'Església Catòlica sobre la política espanyola, i en contret sobre el PP. Tanmateix però, podem trobar mostres de vinculació ideològica del govern del 1996 amb l'Església, a través de l'actitud que van adoptar els populars en temes "crítics" a ulls de la doctrina catòlica. Un dels casos en què es veu

l'existència d'una relació d'influència que va en direcció de l'Església a la política espanyola, va ser el cas de l'avortament. Durant aquesta legislatura, el grup parlamentari de Izquierda Unida i Iniciativa per Catalunya (IU-ICV) va presentar una proposició de llei que pretenia regular i ampliar els drets de les dones en els casos en què aquestes decidissin voluntàriament interrompre un embaràs. La Proposició de Llei 122/000006, presentada a l'abril del 1996, i que obria el debat sobre l'avortament, no va arribar tan sols a ser debatuda al Congrés. El motiu va ser perquè el Grup Parlamentari del PP va impedir que es debatis el tema a la cambra, vetant l'entrada de la Proposició de Llei al Congrés sota l'apel·lació que aquesta no havia d'estar inclosa a l'⁶ordre del dia d'aquella sessió. El criteri del veto no va respondre en cap cas a una irregularitat del reglament del Congrés, ja que la proposta a la Junta de Portaveus per canviar l'ordre del dia, és quelcom normal al dia a dia de la cambra legislativa. El teòric motiu per vetar l'entrada de la Proposició de Llei al Congrés va servir al PP per evitar que s'iniciés un debat que estava fonamentat sobre uns valors que no coincidien ni amb els del partit, ni amb les de l'Església Catòlica. A més, dies després de l'aplicació del veto, el mateix PP va anunciar que lluitaria perquè la proposta de llei de l'avortament no arribés de nou al Congrés dels Diputats, mostrant així que el motiu del veto no era tant tècnic sinó ideològic. L'actuació en aquest cas del PP va servir també a l'Església per evitar un debat al qual pels seus valors s'hi oposa de forma clara i contundent.

Un altre exemple que plasma la influència de l'Església Catòlica a la política, i més concretament a determinats partits polítics com és el Partit Popular, el trobem en l'actuació del PP referent al tema de l'eutanàsia. El debat sobre aquest tema va obrir-se passats dos anys de la VI legislatura, al febrer de 1998, quan es va crear a proposta del PSOE una comissió especial d'estudi sobre l'eutanàsia. Davant d'això l'Església va emetre un ⁷document en el qual es posicionava en contra d'aquesta pràctica mèdica. De la comissió finalment no en va sorgir cap informe ni declaració, ja que per part de les forces polítiques contraries es va procurar no donar gaire peu al debat. Tot i això però, algunes declaracions de membres del PP van mostrar com la postura del Grup

⁶ L'entrada de la Proposició de Llei 122/000006 va fer-se el dia que en principi li tocava al PSOE presentar una Llei Menor. El canvi es va produir, com passa amb freqüència, quan el Grup Parlamentari de IU va sol·licitar que es canviés la Llei Menor del PSOE per la Proposició de Llei 122/000006 per a la sessió d'aquell dia.

⁷ *La eutanàsia és immoral i antisocial* presentat per l'Església Catòlica a Espanya el febrer del 1998.

Parlamentari Popular no se sentia còmode amb aquell tema, i com eren partidaris de no obrir polèmiques amb temes tan delicats com aquell.

Pel que fa al programa electoral del PSOE, trobem únicament que el partit tenia previst per a aquella legislatura impulsar una Llei de Protecció de Minories, en la qual s'inclouïa de forma implícita la protecció a les minories religioses. Amb aquesta llei el partit socialista va mostrar que tenia entre els seus objectius protegir a totes aquelles minories religioses diferents del catolicisme. Tot i això però, aquesta llei no suposaria en cap cas un trencament dels lligams ja existents entre l'Estat i l'Església, i tampoc suposava un enfrontament entre el partit i l'Església.

Aquesta legislatura no va ser especialment polèmica pels temes que van entrar a l'agenda. Igualment però destaquen d'aquesta etapa la reacció de l'Església davant la creació de la comissió per debatre sobre l'eutanàsia; i el veto que el PP va realitzar per evitar el debat sobre l'avortament. S'entreveu així com els lligams ideològics entre el PP i l'Església fan que el partit dels populars serveixi com a canal d'influència directa de les demandes de l'Església, ajudant també a què determinats temes no es mantinguin al terreny públic durant gaire temps.

6.2 Legislatura del 2000

Per la campanya del 2000 el PP no va incloure cap factor que fos d'important rellevància per l'Església. És veritat però que per aquesta legislatura el PP va incorporar al seu programa que elaborarien una nova ⁸lleï de famílies nombroses, amb una nova regulació dels incentius i dels beneficis d'àmbit nacional. Aquesta llei efectivament va ser aprovada l'any 2003 i incorporava com a principals elements beneficis en matèria d'habitatge, deduccions fiscals, preferència en la sol·licitud de beques i per accedir a escoles, i nombrosos descomptes en vàries matèries com aigua, llum o transport. És important tenir en compte la modificació de la llei de famílies nombroses perquè és probable que existeixi una relació cultural entre el nombre de fills i la vinculació amb l'Església Catòlica. Segons dades de l'INE del 2011, el país de la UE amb major nombre de fills per dona era Irlanda, amb 2,01 fills. Això és destacat per aquest treball

⁸ Llei 40/2003, de Protecció de les Famílies Nombroses.

perquè Irlanda és un país caracteritzat per ser catòlic. També és veritat que el segon país amb més nombre de fills per dona l'any 2011, era França, un país laic. En aquest cas però, la justificació podria ser més pròxima no tant a les creences de la seva societat sinó a les abundants ajudes que l'Estat francès atorga per cada fill. L'aprovació per part del PP d'aquesta llei podria estar promoguda per múltiples raons, però es important tenir en compte que una d'aquestes podria estar lligada a la cultura catòlica.

Els Socialistes per aquesta legislatura van incorporar al seu programa mesures que eren problemàtiques des del punt de vista religiós: la regulació del règim jurídic de les relacions efectives de convivència diferents del matrimoni, per tal d'equiparar-les en tots els efectes; i la modificació de la Llei de Separació i Divorci, amb l'objectiu de donar la possibilitat de ruptura matrimonial no causal i d'agilitzar el procés de separació i divorci. Amb la nova llei només faria falta la voluntat d'un dels membres per poder-se separar. Aquesta llei no va poder ser ⁹aprovada fins a la següent legislatura, concretament fins al 2005.

La legislatura del 2000 va ser una de les més tranquil·les des del punt de vista de debats que podrien ser conflictius amb l'Església Catòlica. Igual que passava amb l'anterior legislatura però, s'intueix un cert paral·lelisme entre les actuacions del PP, més pròxim a la ideologia catòlica, i les actuacions del PSOE, més distanciades de la doctrina catòlica.

6.3 Legislatura del 2004

Per la legislatura del 2004, el Partido Popular va incorporar al seu programa mesures que podrien no estar del tot acord amb la postura de l'Església, quelcom contrari a les actuacions del PP a les legislatures anteriors. Aquestes mesures es van centrar en la promesa d'aprovar una llei de mediació familiar per facilitar la resolució amistosa de la separació i una promesa d'agilitzar i simplificar els requisits i tràmits de separació i divorci –una llei que pot encaixar amb la cultura catòlica més moderna i adaptada als

⁹ La Reforma de la Llei del Divorci va ser aprovada per 192 vots, 127 abstencions del PP i 5 vots en contra. Després de la votació, el PP va declarar que s'havia abstingut perquè considerava que varis punts de la llei eren polèmics, com la custodia compartida ordenada per un jutge sense acord dels pares, o l'eliminació total de les causes de divorci.

temps, però divergent amb la postura oficial catòlica segons la qual s'ha de promoure la resolució del conflicte matrimonial i no del divorci -.

La legislatura del 2004 a més d'incorporar l'aprovació de la modificació de la Llei de Divorci 15/2005, va ser molt important també per l'aprovació de la Llei que permetia el matrimoni entre persones del mateix sexe. La modificació del Codi Civil, inclosa al programa electoral del PSOE va suposar un enfrontament directe amb l'Església i amb la seva doctrina. La Llei 13/2005, aprovada al juny del 2005 va suposar una modificació del Codi Civil que va obrir les portes al matrimoni entre persones del mateix sexe i els mateixos drets d'unió dels que ja disposaven els matrimonis heterosexuels, inclòs el dret a l'adopció. La votació de la llei va ser superada per l'aprovació de la majoria absoluta del Congrés amb 187 vots a favor (del PSOE, Grup Mixt, IU-ICV, Esquerra Republicana de Catalunya, PNV, Coalición Canaria, 2 vots de CDC i ¹⁰1 únic vot del PP). En contra van votar-hi 147 diputats, tots del PP i alguns d'UDC, i només va haver-hi 4 abstencions. És necessari destacar l'actuació del Partido Popular davant l'aprovació d'aquesta llei, ja que el partit dels populars va forçar al Senat –on tenien majoria a la cambra- un vet el qual va requerir de majoria absoluta al Congrés per poder ser superat.

Va ser a partir d'aquesta legislatura que el PSOE també va començar a incorporar al seu programa electoral la proposta de reformar la legislació que regula el dret sobre la interrupció voluntària de l'embaràs, per adoptar un sistema de terminis, i posar fi al sistema de supòsits. Aquesta proposta no va poder ser aprovada fins l'any 2010.

6.4 Legislatura del 2008

Per la legislatura del 2008 el PP no va presentar en el seu programa electoral cap proposta que pogués suposar un conflicte entre els valors més conservadors i els més progressistes. D'aquesta manera no es va presentar en el programa cap proposta que tingués l'objectiu de limitar la llei que permetia el matrimoni entre persones del mateix sexe, o la llei de divorci sense causa. Tot i això però, l'activitat política del partit va reprendre especial rellevància en debats polèmics per l'Església, quan al 2010 el PSOE va aprovar tal com marcava al seu programa electoral, una reforma de la llei de la

¹⁰ L'únic vot del PP favorable a l'aprovació de la Llei va ser el de la diputada Celia Villalobos, caracteritzada per ser crítica amb les mesures més conservadores que promou el partit al que pertany.

interrupció voluntària de l'embaràs. És doncs la reforma d'aquesta llei un dels punts més forts del programa electoral del PSOE per aquesta legislatura, per ser una reforma especialment progressista i molt contraposada als valors morals de l'Església. La llei va suposar un important canvi a l'acabar amb un sistema d'interrupció de l'embaràs basat en supòsits per un sistema basat en terminis. L'aprovació de la llei va ser especialment conflictiva a ulls dels grups més conservadors perquè obria la possibilitat d'interrompre l'embaràs de forma voluntària durant les primeres 14 setmanes de gestació, i dins de les 22 primeres setmanes si existia "greu risc de salut o la vida" de l'embarassada o hi havia "greu risc d'anomalies" pel fetus. La llei va ser aprovada per 184 vots a favor del PSOE, PNV, ERC-IU-ICV, BNG, Na-Bai, i 2 vots de CIU; va haver-hi 1 abstenció de CIU; i va obtenir 158 vots en contra del PP i 7 de diputats de CIU, CC, UPN i UPyD. Al senat la llei va ser també aprovada per 132 vots a favor, 126 en contra, i 1 abstenció. L'actuació del PP, un cop aprovada la llei, va ser la de presentar un ¹¹ recurs al Tribunal Constitucional que va ser admès a tràmit però que va rebutjar la suspensió cautelar de la llei que sol·licitava el recurs.

6.5 Legislatura del 2011

L'última legislatura i per part del PP, ha estat en termes de propostes electorals, una de les més clares pel que fa a la influència ideològica catòlica es refereix. Tant és així, que al programa electoral dels populars hi trobem manifestacions que de forma clara concorden amb la doctrina catòlica, com per exemple "presentarem especial atenció als no nascuts" o declaracions que parlen de la necessitat de "reforçar la protecció al dret a la vida". Manifestacions que concorden ideològicament amb la postura que l'Església Catòlica manté sobre l'avortament. Segons la Institució religiosa, l'avortament és ¹²considerat un "crim contra la vida", i per això "res ni ningú pot autoritzar la mort d'un ser humà innocent, sigui fetus o embrió". Per aconseguir això doncs, trobem que el PP va presentar en el seu programa electoral el compromís de "canviar el model de l'actual regulació sobre l'avortament per reforçar el dret a la vida.". A més, aquesta legislatura també va servir al Partido Popular per reobrir el debat educatiu, promovent una reforma que buscava entre altres coses, suprimir l'assignatura de "Educació per a la Ciutadania" i donar més pes a l'assignatura de Religió.

¹¹ El recurs es troba encara avui pendent de resolució.

¹² Segons fragments de la declaració *Iura et Bona* sobre l'eutanàsia del 1980.

Aquesta legislatura ha sigut sens dubta la legislatura on més paral·lelismes hi ha hagut entre els temes que han entrat a l'agenda política i la tendència que han pres. Els paral·lelismes entre els programes electorals del PP i l'actuació del PP, UDC, PNV, i altres partits més minoritaris com Coalición Canaria, han concordat amb les demandes de l'Església Catòlica. Contràriament, la forma en com el PSOE ha encarat aquests temes ha estat contrària als valors morals catòlics i a la postura oficial de l'Església. Tanmateix, la sèrie de les últimes 5 legislatures ha servit per veure també que el PP no ha optat sempre per reobrir temes ja tancats i que són contraris a les demandes de l'Església, com va passar després de l'aprovació de la llei del matrimoni homosexual.

7. La influència directa: formes de pressió i vinculació religiosa d'actors polítics

Un cop vist quan els temes més polèmics han entrat a l'agenda política, i de la mà de quins partits han entrat i com han actuat aquests vers els temes, convé estudiar com ha reaccionat l'església i els grups de pressió de tendència catòlica. Com han actuat, les manifestacions públiques realitzades, i com això s'ha canalitzat cap a les institucions públiques.

7.1 Formes d'actuació dels lobbys catòlics

La forma d'actuació dels diferents grups de pressió vinculats a l'Església, ja sigui ideològicament o jeràrquicament, dependrà molt de si estan institucionalitzats (insiders) o no ho estan (outsiders). Dependent del tema, a més, un grup de pressió podrà trobar institucionalitzats els seus canals d'influència de forma esporàdica. Els mitjans de comunicació, agrupacions i associacions que actuïn com a grups de pressió, i les mateixes Institucions eclesiàstiques, seran en definitiva, canals a partir dels quals l'Església buscarà influir a la política. Per aquest tipus d'anàlisi però, és necessari tenir present que no es compta amb indicadors que mesurin el grau de pressió que exerceixen els lobbys, per lo qual l'anàlisi es centrarà en la forma d'actuació i en les demandes d'aquests grups.

L'Església, a través de les seves Institucions, actua com un grup de pressió. L'Església com a institució però no és l'única que defensa un model social basat en la doctrina catòlica, sinó que compta amb nombrosos lobbys de tendència religiosa. Aquests són grups de pressió com Derecho a Vivir, o Escuelas Católicas, entre d'altres. Pel que fa als mitjans de comunicació, analitzats també en aquest treball, no són un lobby tal com el coneixem, però també ajuden a l'Església a amplificar els seus missatges. Alguns mitjans de comunicació doncs actuen com a canals de transmissió i amplificació de les demandes de l'Església cap a la societat i els poders públics. Ajuden també a presentar a la ciutadania una opinió o altra, que segons la línia editorial, serà similar a la de l'Església. Els mitjans serveixen per fer-se eco de les demandes de la religió i contribuir així a què es tornin demandes hegemòniques.

Cada un dels lobbys, mitjans de comunicació i Institucions Oficials de l'Església, tindran uns mètodes i uns canals d'influència diferents. Tot depenent del poder que aquests tinguin, del suport públic i acceptació institucional del què disposin, i de l'objectiu final a assolir, tindran més marge d'actuació i més poder de negociació. Així doncs, cada un tindrà unes característiques i un paper diferent dins el joc de pressió. Per fer l'anàlisi més clara, a continuació es mostraran els grups de pressió seleccionats classificats segons les característiques que més influeixen a l'hora d'entendre com ha actuat cada un dels grups.

Grups Institucionalitzats (Insiders)	No institucionalitzats (Outsiders)	Institucionalitzat segons el tema
Característiques: Pressió directe. Gran poder de negociació i d'influència.	Característiques: Influència indirecta. Busca actuar sobre l'opinió pública.	Característiques: Pressió directe sobre determinats temes. Quan no estan institucionalitzats recorren a la manifestació pública.
Actors: Institucions religioses: Conferència Episcopal i Santa Seu.	Actors: Mitjans de Comunicació.	Actors: Grups autònoms de l'Església però amb forts lligams: Derecho a vivir, Foro de Família, Escuelas Católicas i Confederación Católica Nacional de Padres de Familia y padres de Alumnos (CONCAPA).

Font: Creació pròpia

L'Església compta amb un gran capacitat de recursos i formes d'influència. A més, no s'ha d'oblidar que la història catòlica espanyola fa que culturalment de forma

inconscient existeixi també una forma d'influència indirecta, que és la que es transmet a través de la cultura i que és molt difícil de detectar, analitzar i mesurar. Comptant també amb aquest tipus d'influència doncs, la ideologia catòlica i les seves demandes tenen una gran amplitud de canals i compten amb l'ajuda dels mitjans de comunicació.

Els grups de pressió de tendència catòlica han seguit generalment dos grans pautes d'actuació: pressió directe sobre els organismes de l'Estat i les institucions públiques, i manifestació pública de seves preocupacions i demandes per influir sobre la població. L'exercici de pressió directe a més de ser la més poderosa, és una forma que gaudeix d'uns privilegis extres. Tal com explica el Doctor en Ciència Política Enrique Neira, és una forma de pressió que normalment està institucionalitzada, i que sovint, pot optar per establir formes de negociació "oculta o dissimulada". L'Església pot optar per aquesta forma d'actuació, i això fa que determinades negociacions i actuacions polítiques no puguin ser incloses en aquest treball per falta d'informació. Tanmateix, conèixer que aquests tipus de negociacions poden produir-se quan hi ha canals de negociació institucionalitzats, mostra el poder que l'Església com a institució pot tenir sobre determinades polítiques. La segona forma d'actuació és la forma indirecte i busca principalment actuar sobre l'opinió pública. Persuadint a l'opinió pública i buscant que una majoria social es posicioni a favor de les demanes de l'Església, es pretén influir a les decisions dels poders públics. Normalment però, la forma de pressió directa i la indirecta, no es troben en estat pur, sinó que es barregen. Una manifestació contra l'avortament pot ser a la vegada una forma de legitimació de l'exercici de pressió directe -quan els participants d'aquesta disposen de canals de negociació institucionalitzats -, i pot ser al mateix temps, el reflex d'una part de l'opinió pública que busca persuadir a la resta de la societat.

7.2 Institucionalització de les relacions entre l'Estat i l'Església Catòlica

Jesús Domínguez Rojas, Doctor en Economia de la Universitat Autònoma de Madrid, afirma a l'article *La realidad de las relaciones económicas entre la iglesia católica y el Estado español* que "les relacions actuals entre l'Estat i l'Església es basen en els acords firmats entre l'Estat espanyol i la Santa Seu, en els anys 1976 i 1979" (Domínguez, 2005: 1). D'aquests acords se'n desenvolupa una forma de negociació entre l'Estat i l'Església institucionalitzada que dona peu a la creació de més vincles. Un exemple

d'aquests acords derivats de la col·laboració entre l'Estat i l'Església, és el conveni de col·laboració entre el Ministeri d'Educació, Cultura, i Esport i l'Església Catòlica pel pla Nacional d'Abadies, Monestirs i Convents del 1997. Tanmateix però, aquest és només un breu acord vinculant sobre aspectes poc rellevants en comparació amb les temàtiques que tracten els acords entre l'Estat i la Santa Seu. Aquests són bàsicament els que vertebran tota la institucionalització de l'Església Catòlica a Espanya com a important actor negociador sobre determinats temes. Així, els acords vigents que fan que l'Església sigui un grup de pressió institucionalitzat i que creen una xarxa de canals a través dels quals l'Església pot pressionar als poders públics són:

- Conveni del 5 d'abril de 1962, sobre reconeixement, a efectes civils, d'estudis no eclesiàstics realitzats a universitats de l'església.
- Acord bàsic del 28 de juliol del 1976.
- Acord del 3 de gener del 1979, sobre assumptes jurídics.
- Acord del 3 de gener del 1979, sobre ensenyament i assumptes culturals.
- Acord del 3 de gener del 1979 sobre assistència religiosa a les forces armades i servei militar de clergues i religiosos.
- Acord del 3 de gener de 1979 sobre assumptes econòmics.
- Acord del 21 de desembre del 1994, sobre assumptes d'interès comú a Terra Santa.

7.3 Vinculació personal: càrrecs públics vinculats a l'Església Catòlica.

La llarga tradició catòlica espanyola fa que la influència cultural d'aquesta sigui un factor important a tenir en compte. La pròpia cultura espanyola està impregnada de factors que ideològicament són pròxims a la doctrina catòlica. Aquesta influència, de caràcter indirecte, que actua de forma inconscient a través de la cultura, tindrà a la vegada una important plasmació de caràcter plenament directe a través de les persones que sent treballadores de l'àmbit públic es declariïn religioses. Aquest perfil d'actors seran un important canal a través del qual l'Església exercirà una influència directa. Un tipus d'influència que és totalment legítima i es troba protegida per la llibertat de consciència però que no deixa de ser una forma a través de la qual l'Església Catòlica exercirà un tipus de pressió que pràcticament no pot ser ni detectat ni mesurat. En definitiva, les persones religioses que ocupen càrrecs públics vinculats a la política són canals culturals a través dels quals les demandes i preocupacions de l'Església poden

arribar més fàcilment a les institucions. Un exemple d'aquesta vinculació la trobem l'any 2006 quan el Papa Benedicto XVI va rebre a un grup de parlamentaris europeus del Partit Popular per aconsellar-los sobre com portar la vida política juntament amb la vida cristiana. La reunió va servir al Papa de l'Església per aconsellar als eurodiputats, entre d'altres coses, que per actuar sobre el debat i les polítiques socials havien “d'inspirar-se amb fidelitat creativa en l'herència cristiana” o per abordar temes més concrets com la interrupció de l'embaràs, el matrimoni i l'educació. Referent a això, i tal com expliquen els mitjans de comunicació que es van fer eco de la ¹³reunió, el Papa els va aconsellar que era important “protegir i promocionar la dignitat de la persona” (L. Joaquín Jaubert, 2006) posant especial atenció “als principis que no són negociables: protegir la vida en totes les seves etapes, reconèixer i promocionar l'estructura natural de la família com la unió entre un home i una dona basat en el matrimoni, i protegint-lo de temptatives de fer-lo jurídicament equivalent a altres formes radicalment diferents d'unió que perjudiquen i contribueixen a la desestabilització. Enfosquant el caràcter particular i irremplaçable paper social, i la protecció del dret dels pares a educar als seus fills”. Així, a través de les creences personals dels polítics, el Cap de l'Església Catòlica va poder accedir de forma directe a futures decisions polítiques, al influir directament sobre la forma de pensar d'alguns decisors polítics.

La moral catòlica és un factor que ajuda a l'Església a filtrar a les institucions les seves demandes i a l'hora guia als polítics sobre aquelles polítiques que poden tenir un rerefons ètic i moral important. A Espanya, aquesta qüestió ha estat criticada i defensada segons el prisma amb què s'ha vist. Així per exemple, hi ha constància de les declaracions que Manuel José Silva, que va ser portaveu de Justícia de CiU i que va afirmar que “la política és autònoma de les qüestions religioses, però no dels criteris morals. No es pot impedir als catòlics que renunciïn a contribuir a la vida política des de les seves conviccions, des d'una posició de respecte a la democràcia. L'ordenació de la vida social serà després producte de les urnes”; o les declaracions de l'ex diputat del PSC-PSOE Ramón Vilalta, que va recordar que “com a catòlic s'ha d'escoltar lo que diu la jerarquia de l'Església, però no crec que hagi de dictar totes i cada una de les meves accions”; o les declaracions de l'ex alcalde de Solsona i diputat per CDC, Ramón Llomà, en les que va afirmar “el dret dels catòlics a defensar les nostres creences”. La

¹³ Reunió que es va celebrar durant el mes de març de l'any 2006 entre varis membres de l'Eurogrup al què pertany el Partit Popular Español i el Papa Beneficto XVI.

vinculació dels polítics a la religió és la raó per la qual pràcticament tots els partits polítics amb representació parlamentària (tant a escala nacional com a escala autonòmica) tenen internament una branca catòlica -quan aquests no són partits que es declaren expressament creients -. Un exemple és el Grup Federal Cristians Socialistes del PSOE, el qual sent una branca interna del partit defensa que ¹⁴“el PSOE hauria de contactar amb l’ala de l’Església per fer-la la seva aliada; o també la connexió entre Izquierda Unida i el grup catòlic Cristianos de Base.

8. Actuació dels grups de pressió catòlics: estudis de cas

8.1 Canals d’influència directa

Per entendre aquest tipus d’influència directa s’analitzarà al llarg de les següents pàgines com l’Església Catòlica i altres grups de pressió pròxims a ella, han realitzat actuacions concretes amb l’objectiu d’influenciar en la creació de determinades polítiques públiques. Els mitjans de comunicació són en aquest cas actors que no actuen exactament com un grup de pressió, sinó que el seu paper consisteix en el d’amplificar els missatges de l’Església, ajudant a què les preocupacions i inquietuds de l’Església es converteixin en un tema d’opinió pública i tinguin així més opcions d’entrar a l’agenda política. No tots els mitjans de comunicació però serviran a l’Església per amplificar els seus missatges, ja que això dependrà del grup al què pertanyin i la seva tendència ideològica. El mateix passa amb el nombre de grups de pressió que es troben vinculats jeràrquicament a l’Església o moralment a la seva doctrina. Per això doncs només s’analitzarà per cada política tractada un grup de pressió. Per posar un exemple, només a Catalunya trobem que l’Església té una important font de mitjans de comunicació, alguns dels quals molts influents, com és el cas del diari La Vanguardia, del Grup Godó, que reserva una pàgina per a l’Església Catòlica al suplement dominical Magazine, i publica una columna setmanal del lobby E-Cristians; pàgines web com Catalunyaireligió.cat; i mitjans que depenen directament del Cardenal de Barcelona com Catalunya Cristiana, Ràdio Estel, o el programa de TV3 Signes del Temps. Així com un gran conjunt de lobbys com el ja citat E-Cristians; Cristians Socialistes, un lobby integrat al Partit Socialista de Catalunya; Cristians pel Socialisme; i altres

¹⁴ Segons declaracions realitzades per George Lakoff, assessor internacional del partit i membre del Grup Federal Cristians Socialistes, en una entrevista del 20 de gener del 2008.

organitzacions que juguen un paper més discret però estan també presents, com la Fundació Pere Tarrés o Minyons Escoltes, entre molts d'altres. Només veient una petita part dels mitjans amb tendència catòlica i alguns grups de pressió a Catalunya, podem imaginar-nos el gran nombre de ¹⁵grups catòlics influents que hi ha a tot l'Estat espanyol.

Així doncs i per raons d'espai i del gran nombre de grups de pressió i mitjans de comunicació pròxims a la doctrina catòlica, només s'analitzaran per aquest treball els següents mitjans i grups de pressió: el diari La Razón, del Grupo Planeta i el diari ABC del Grupo Vocento; el lobby Derecho a Vivir i la seva actuació davant les polítiques d'avortament de les legislatures de Zapatero i Rajoy; el lobby Foro de Família i la seva actuació davant la llei que va permetre la unió en matrimoni entre persones del mateix sexe; i els lobbys Escuelas Católicas i la Confederación Católica Nacional de Padres de Familia i padres de Alumnos i la seva actuació davant les reformes educatives.

8.2 Estudi de cas nº1: El matrimoni homosexual (legislatura VIII)

El primer estudi de cas per veure com han pressionat les institucions religioses i els grups de pressió sobre el sistema polític espanyol s'emmarca dins la VIII Legislatura. En aquesta, el govern de José Luiz Rodríguez Zapatero va aprovar la llei 13/2005, la que seria coneguda popularment com la "Llei del matrimoni homosexual".

8.2.1 Mitjans de comunicació: La Razón i l'ABC

Amb l'aprovació de la llei 13/2005 que permetia a persones del mateix sexe unir-se en matrimoni, La Razón va publicar com a titular en portada "El Congrés aprova el polèmic matrimoni entre homosexuals". En aquell número publicat el dia 1 de juliol del 2005, a més, el diari va destacar que el lobby Foro de Família continuaria actuant i manifestant-se fins a aconseguir derogar la llei. El número va incloure també articles

¹⁵ A Espanya el nombre de mitjans de comunicació i lobbys que actuen transferint les demandes de l'Església Catòlica és molt gran. Només per citar-ne alguns, trobem mitjans de premsa escrita com El Mundo o La Razón; mitjans digitals com Libertad Digital o Periodista digital; ràdios com La Cope (controlada directament per l'Església); Canals de televisió com 13tv o intereconomia (recentment desapareguda); lobbys com Aborto Cero, Hazte Oír, Escuelas Católicas o Derecho a vivir; i pàgines web de caràcter més independent però també importants com Catholic.net, infocatòlica, Alianza de Jesus por Maria, Devocionario Católico, etc.

dedicats al tema, un dels quals titulat “Revolució gai, decència política” i al qual s’hi podien llegir frases com “[Espanya és el primer país del món] en atorgar als homosexuals la possibilitat d’adoptar, per sobre fins i tot dels drets de la infància”; “una societat és més decent per reconèixer drets, no per anomenar la conclusió d’aquests d’una determinada forma”; o “una societat és més decent quan els governants escolten totes les veus i respectes les creences religioses”.

L’ABC el mateix dia 1 de juliol del 2005 va publicar una portada i articles que seguien la mateixa línia crítica que La Razón.

Madrid
Viernes 1
julio de 2005

ABC
FUNDADO EN 1903 POR DON TORCUATO LUCA DE TENA

Año CII
Número 32.717
Precio: 1 euro

Cine en DVD. Hoy con el diario, por sólo 5,95 euros, «Estado de sílice»

Guías de fotografía. Con ABC, por 2,95 euros, «Cómo sacar partido a la luz»

Viernes de estreno. Llega «La guerra de los mundos», con Tom Cruise

EL CONGRESO APRUEBA LA LEY QUE PERMITE CASARSE Y ADOPTAR A LAS PAREJAS HOMOSEXUALES

Zapatero se ufana de que España «es más decente» con el matrimonio gay
Rajoy, a quien Marín impidió hablar en el debate, estudia recurrir al Constitucional

El día del orgullo socialista. El presidente del Gobierno y la vicepresidenta María Teresa Fernández de la Vega celebraron ayer entre risas el período de sesiones en el Congreso. Zapatero celebró una agitada heliónica en la que al enfrentamiento con el PP por los matrimonios homosexuales se sumó el penúltimo episodio de la tragedia del Yak y el carpetazo final a la Comisión del 11-M.

Los obispos instan a la sociedad a oponerse por todos los medios legítimos

El PP podría sancionar a Celia Villalobos por «falta muy grave» tras apoyar la ley

El Congreso aprobó ayer la ley que permite casarse y adoptar a las parejas homosexuales con la única oposición de cuatro diputados de Unión y todo el PP, salvo el voto «rebelde» de Celia Villalobos. Zapatero intervino por sorpresa durante la sesión para defender la norma y se jactó de que, con ella, España «es un país más decente». Rajoy escucha recurrir ante el Constitucional. **Editorial: Los riesgos de una ley innecesaria; Tribuna de Jospé Miró i Ardevol, 6 y 50**

Telefónica entra en China con el 3% de la segunda operadora del gigante asiático

La compañía se abre a nuevos mercados para rebajar el peso del

Portada del diari ABC de 1 de juliol del 2005. Número 32.717

Com es veu a la imatge, el diari va publicar en portada el titular “Zapatero s’ufana de què Espanya <<és més decent>> amb el matrimoni gai”. Els articles que seguien a l’interior del diari mostraven igualment una clara tendència contraria a l’aprovació de la llei. En aquests s’hi podien llegir frases com: “Entre fabricar lleis i legislar hi ha una diferència, i l’executiu socialista ha ignorat aquesta diferència”; “la pitjor opció és sumar escons i decidir que la majoria parlamentaria és condició necessària suficient per imposar-li a la societat models de comportament”; “la precipitació amb què s’ha dut a

terme la creació d'aquesta llei només s'explica pel desig polític de canviar un model social a cop de diari oficial"; "l'adopció implica als menors i els drets d'aquests són preferents als de qualsevol altre"; o "no hauria de ser ofensiu per ningú recordar que la finalitat natural és arribar al món amb un pare i una mare", entre d'altres frases. Per altra banda, es va publicar en aquest número un article sobre la Conferència Episcopal i la seva opinió sobre la respectiva llei, en el qual, es deia que "la Conferència Episcopal insta a la societat a oposar-se per tots els mitjans legítims [a la llei]", i que el Vaticà considerava que era una llei "aberrant i antidemocràtica".

8.2.2 Institucions de l'Església Catòlica: Conferència Episcopal

L'aprovació de la reforma del Codi Civil que permetia que dues persones del mateix sexe s'unissin en matrimoni va fer reaccionar a la Conferència Episcopal espanyola. Una reacció que no es va esperar a l'aprovació de la llei. El Comitè Executiu va redactar el 15 de juliol del 2004 una nota titulada "A favor del verdader matrimoni". En aquesta, la Conferència Episcopal afirmava que el "matrimoni no pot ser més que per persones de diferent sexe: una dona i un home"; que a "les persones del mateix sexe no se'ls hi atorga el dret a contraure matrimoni entre elles" i que per això "l'Estat, per part seva, no pot reconèixer aquest dret inexistent, a no ser que actuï de forma arbitrària, excedint les seves capacitats i sens dubte, danyant seriosament el bé comú", i que "la rellevància de l'únic veritable matrimoni per a la vida del s pobles és tal, que difícilment es poden trobar raons socials més poderoses que les que obliguen a l'Estat al seu reconeixement, tutela, i promoció. Es tracte, en efecte, d'una institució més primordial que l'Estat mateix, inscrita a la naturalesa de la persona com a ser social.". La nota feia també referència a un dels apartats més polèmics de la reforma, que era la que permetia a les unions homosexuals adoptar. Sobre això, podem llegir que "el bé superior dels nens exigeix, per descomptat, que no siguin encarregats als laboratoris, però tampoc que siguin adoptats per unions de persones del mateix sexe. No podran trobar en aquestes unions la riquesa antropològica del veritable matrimoni, l'únic àmbit on [...] les paraules pare i mare poden dir-se amb goig i sense engany.".

Com es pot veure, la Conferència Episcopal va mostrar-se totalment en contra de la reforma de la llei, i concloïa la nota animant a tots els catòlics a fer tot allò legítim perquè les lleis d'Espanya fossin favorables a la idea del "veritable matrimoni" i

animava a tots els parlamentaris catòlics a manifestar-se i votar en contra d'aquest projecte de llei: “pensem, doncs, que el reconeixement jurídic de les unions homosexuals, i més encara la seva equiparació amb el matrimoni, constitueixen un error i una injustícia de molt negatives conseqüències pel bé comú i pel futur de la societat. Naturalment, només l'autoritat legítima té la potestat d'establir les normes per la regulació de la vida social. Però també és evident que tots podem i hem de col·laborar amb l'exposició de les idees i amb l'exercici d'actuacions raonables a què tals normes corresponguin als principis de justícia i contribueixin a la consecució del bé comú. Convidem així, a tots, i en especial als catòlics, a fer tot el que legítimament es trobi a les seves mans en el nostre sistema democràtica, perquè les lleis del nostre país resultin favorables al veritable matrimoni. En particular, davant la situació en la què ens trobem, el parlamentari catòlic té el deure moral d'expressar clara i pública el seu desacord i votar en contra del projecte de llei que pretén legalitzar les unions homosexuals.”.

8.2.3 Grups de pressió catòlics: El Foro de la Familia

El Foro de la Familia és una associació d'¹⁶associacions, la majoria d'elles de tendència cristiana catòlica que va realitzar nombrosos actes per intentar aturar la reforma de la llei. Així doncs, amb motiu de l'aprovació de la llei, el Foro de Familia va organitzar una marxa sota el lema “la família si importa” i “pel dret a una mare i un pare”. Aquesta, que va comptar amb el suport de l'Església, tenia com a principal objectiu demanar que es retirés la recent modificació de la llei, i es va sol·licitar una reunió amb el president del govern, José Luis Rodríguez Zapatero. El manifest llegit per a la marxa, afirmava que el govern espanyol promovia iniciatives que atemptaven contra els fonaments de la família. Demanaven també, una política integral de protecció a la família i un ordenament jurídic que garantís el respecte a la vida humana en la seva totalitat (en clara referència també a l'avortament). Al manifest, redactat per a la manifestació celebrada el 20 de juny del 2005, podien llegir-s'hi coses com “el govern espanyol promou iniciatives que atempten contra els fonaments de la família com l'espai ecològic de la vida i font de la solidaritat més eficaç, en concret pretén equiparar les unions de persones del mateix sexe amb el matrimoni, permetent a més, l'adopció

¹⁶ Foro de Família està composta per associacions com la Associació Catòlica de Propagandistas; la Asociación Española de Farmacéuticos Católicos; la Asociación Nacional de Objeción de Conciencia; la Confederación Católica de Padres de Alumnos; Avangelium Vitae; Fundación RedMadre; Milicia de Santa María Inmaculada; i Hogares de Santa María, entre d'altres.

conjunta”. I demanaven de forma implícita al govern i a les altres formacions polítiques: 1) “la retirada del projecte de llei que equipara les unions de persones del mateix sexe amb el matrimoni. Així com la regulació sobre l’adopció que garanteixi el dret al nen a tenir una mare i un pare”, 2) “El respecte i el suport a la llibertat dels pares per decidir sobre l’educació dels seus fills i en particular per responsabilitzar-se de la seva formació moral, cívica i religiosa”, 3) “Un ordenament jurídic que garanteixi el respecte a la vida humana en tota la seva integritat, tan essencialment unit al matrimoni i a la família”.

Sumat al manifest i a les altres activitats realitzades per intentar aturar l’aprovació de la modificació de la llei, el grup de pressió va fer públic durant el mateix any 2005 el document *Matrimoni entre persones del mateix sexe*. En aquest s’hi podien llegir afirmacions com que “l’estabilitat entre parelles homosexuals és rara. Les unions que duren més de 3 a 5 anys són molt rares”; que “la monogàmia entre homosexuals no existeix. Lo freqüent és la promiscuïtat compulsiva”; i que només “l’1% de la població és homosexuals, amb tots els dubtes i excepcions que es vulgui” i que per “atendre a aquest petit percentatge d’unions homosexuals es destruirà la configuració jurídica del matrimoni, que és l’opció escollida per 94 de cada 100 parelles existents”. Un text difamador vers totes aquelles persones homosexuals i que buscava generar una visió social negativa i contrària a les unions entre persones del mateix sexe.

A més de l’organització de la manifestació, de les demandes realitzades durant aquesta, i de la sol·licitud de reunir-se amb el president del govern, el Foro de Familia va promoure una Iniciativa Legislativa Popular que tenia com a principals objectius reforçar el matrimoni i blindar les adopcions de tal manera que no hi poguessin accedir persones solteres, parelles homosexuals i qualsevol altre tipus d’unió diferent de la unió familiar clàssica promoguda per la fe catòlica. El Foro de Familia va aprofitar el context social i polític per demanar altres fets també d’interès per a l’Església, com una llei que prohibeixi l’avortament lliure i el dret a l’educació religiosa als centres públics.

8.2.4 Actuació Institucional

En aquest cas, tot i les manifestacions contràries al matrimoni homosexual, la llei va ser aprovada pel govern socialista. Davant això però, el Partido Popular, i amb el suport d’UDC, va reaccionar amb un recurs d’inconstitucionalitat, argumentant que la llei

donava un sentit a la paraula “matrimoni” diferent del que havia tingut sempre i què amb això, el legislador estava alterant “amb dues línies d’una llei ordinària no només els elements definitoris bàsics d’una institució fonamental a la nostra estructura social, sinó tot el conjunt normatiu construït durant segles al voltant de la mateixa”. El recurs assenyalava que la llei era contrària a la Constitució perquè vulnerava els articles 9, 10.2, 14, 32, 39, 53.1 i 167. El recurs però, posava especial èmfasi a l’article 32, a partir del qual es denunciava que la llei no respectava la definició constitucional del matrimoni com la “unió entre un home i una dona” i que no respectava la garantia institucional del matrimoni. L’Alternativa que el PP proposava era legalitzar la unió entre persones del mateix sexe sense que a aquesta se l’anomenés “matrimoni”, per tal, prosseguia l’argumentació del PP, d’evitar “confrontació social” i per evitar que les unions entre persones del mateix sexe tinguessin els mateixos drets que els matrimonis entre persones de diferents sexes. Finalment, per 8 vots a favor i només 4 en contra, el Tribunal Constitucional va desestimar totes les qüestions plantejades pel recurs argumentant que els jutges encarregats del registre civil no tenien la potestat per qüestionar la llei del matrimoni entre persones del mateix sexe.

Com es pot veure, l’actuació del Partido Popular va respondre a les demandes d’almenys una part dels lobbys catòlics al intentar suspendre la llei a través d’un recurs d’inconstitucionalitat. Prèviament a l’aprovació de la llei, les votacions al Congrés dels Diputats i al Senat van ja deixar entreveure la postura del partit, que va promoure el vet al senat (on tenia majoria simple), i va votar en contra al Congrés. A més, previ al vet del senat, un fet ja de per si poc freqüent, la Comissió de Justícia de la cambra va aprovar una versió de la llei modificada que no va ser admesa posteriorment pel Govern. Un cop al Congrés, es van debatre i rebutjar les esmenes a la totalitat presentades pel PP i per UDC per 178 vots en contra i 135 vots a favor. El 21 d’abril el Projecte de Llei va ser aprovat per 183 vots a favor del PSOE, IU, ERC, Grup Mixt, i alguns diputats del PNV i del PP, i per 136 vots en contra del PP, UDC i algun del PNV. Minuts després de la votació, cal recordar també que el cap de l’oposició, Mariano Rajoy, va sol·licitar el torn de paraula, un fet tampoc freqüent i que li va ser denegat per la Mesa del Congrés.

L’oposició al matrimoni homosexual va quedar igualment plasmada a través d’algunes de les declaracions que van realitzar membres del partit com: “la unió entre

homosexuals no pot ser anomenada matrimoni perquè això ofèn a la població” (José M. Aznar, 2006); “sentir-se diferent als nens els fa sofrir i més si es tenen per pares a dos homes o a dues dones” (Ana Botella, 2002); “No casaré als homosexuals perquè són persones tarades. [...] jo entenc que els gais han de tenir els mateixos drets, però per mi un gai és una persona tarada, que neix amb una deformació física o psíquica” (Lluís Fernando Caldentey, 2005); “El matrimoni homosexual és com la unió entre dues germanes, un gos i una senyora o una senyora i un dofí” (Montserrat Nebrera, 2006); “És una llei contra natura [...] jo estic per sobre de les idees polítiques i religioses. Crec que la natura és sabia i crec que s'ha de respectar la naturalesa. Jo respecto a tot el món, que sigui cada un com vulgui. Però crec que el que és la parella és entre un home i una dona, un mascle i una femella. Ho hem de respectar perquè sinó per on portem el món” (José Manuel Cendán, 2005). Unió Democràtica de Catalunya, partit que també va votar en contra de l'aprovació de la llei al Congrés, va ser origen també de polèmiques declaracions, una de les quals va ser realitzada pel portaveu de CIU Josep Antoni Duran i Lleida, que va sol·licitar al 2011 que es canviés el nom al matrimoni homosexual. En tot el seu conjunt, les declaracions recollides s'assimilen en molts aspectes a les declaracions i demandes dels lobbys i mitjans de comunicació de tradició o influència catòlica.

8.3 Estudi de cas nº2: La reforma de la Llei d'avortament (legislatura IX)

El segon estudi de cas abordarà la reforma de la Llei Orgànica 2/2010 de Salut Sexual i Reproductiva i de la Interrupció Voluntària de l'Embaràs, aprovada durant el segon mandat de José Luis Rodríguez Zapatero.

8.3.1 Mitjans de comunicació: La Razón i l'ABC

La campanya en contra de l'aprovació de la reforma de la llei va ser per part d'alguns mitjans de comunicació una de les més sensacionalistes que s'ha realitzat en contra d'una llei. En el cas de La Razón, durant el temps en què es va estar tramitant la reforma, el diari va publicar diverses portades que ressaltaven tot allò negatiu de l'avortament i la demanda social d'aturar la tramitació de la llei. Entre algunes d'aquestes portades, s'hi podien llegir els titulars “La defensa de la vida del PSOE: un avortament cada cinc minuts” del 22 de desembre del 2013; “Pel seu dret a la vida” del 3 de juliol i en el que el diari es feia ressò d'una nova manifestació convocada per aquell mateix dia. També i a la mateixa portada, es podia llegir “Un vídeo de Hazte Oír posa veu als no nascuts, entre ells en Carles, amb Síndrome de Down <<em van negar el dret a viure per no passar els controls de qualitat>>”. A la mateixa portada, es podia llegir també “La clínica dels horrors del Dr. Morín. La Razón accedeix a les declaracions judicials, fins ara secretes, que revelen que el centre ginecològic convenia a les joves per avortar”. I el titular de la portada del 8 de març del 2010 que afirmava que “Espanya no calla davant l'avortament”, en el què a més, es posava de manifest l'èxit d'una manifestació convocada en contra de la llei. En aquest mateix número, es podia llegir en un article publicat a les primeres pàgines que “no pararem fins a

Portada del diari La Razón del 22 de desembre del 2013

Portada del diari La Razón del 3 de juliol del 2010

Portada del diari La Razón del 8 de març del 2010

derogar-la [la llei]” i on s’explicava que els assistents a la manifestació demanaven la dimissió dels membres del govern socialista. A les tres edicions, les publicacions recollien un conjunt d’articles clarament contraria a la llei d’avortament. Es feien eco de les demanes populars que demanaven que no s’aprovés i denunciaven que no és un dret de la dona el poder decidir sobre la vida d’un altre ésser.

El diari ABC igual que va fer La Razón, va donar amplitud al missatge dels col·lectius que s’oposaven a l’aprovació de la llei. En aquest cas, el diari ABC va publicar el 18 d’octubre del 2009 una portada en què es podia llegir com a titular “Marea humana contra l’avortament”, i s’anunciava que “Més d’un milió de persones van participar a Madrid en un massiu acte de rebuig a la reforma de la Llei.”.

Portada del diari ABC del 19 d’octubre del 2009

Les manifestacions que es van anar realitzant durant el període que durava la tramitació de la llei, els dos diaris van editar nombroses portades manifestament contraries a la llei. La portada de la imatge, del 18 d’octubre del 2009, va cobrir la manifestació que s’havia realitzat el dia anterior. Una manifestació que va ser organitzada per 42 associacions civils, la majoria de les quals eren de caràcter catòlic. Sota el lema “Cada vida importa”, demandaven que “la vida humana és un dret i un bé que s’ha de

preservar des de la concepció i que qualsevol ser humà, independentment de la seva edat, ha de gaudir de plena protecció de l'Estat i de les lleis". El diari també es va fer ressò del ¹⁷manifest llegit a la mobilització i que demanava implícitament destinar les partides pressupostàries previstes a l'avortament a promoure xarxes d'assistència a embarassades: "Exigim a les Administracions Públiques, qualsevol que sigui el seu color polític, que dediquin les partides pressupostàries actualment destinades a l'avortament a promoure xarxes d'assistència a embarassades en situació desfavorable".

8.3.2 Institucions de l'Església Catòlica: la Santa Seu

Les Institucions religioses van mostrar des d'un principi el seu rebuig a l'aprovació d'una llei que segons la seva doctrina, permetia el que consideraven que era equiparable a un assassinat. Així en queda constància en els nombrosos documents oficials de l'Església i així ho van demostrar assistint a les manifestacions contràries a l'aprovació de la llei. Cal destacar a més, que durant la legislatura anterior, la Santa Seu i el Papa de l'Església van procurar evitar l'aprovació tant de la llei que permetia a les persones del mateix sexe casar-se, com de la reforma de la llei de l'avortament. Una preocupació que la Santa Seu va intentar aturar des de la primera legislatura del govern de Zapatero. Així, l'any 2004 es va celebrar una reunió entre la Santa Seu amb el Papa Juan Pablo II, i José Luis Rodríguez Zapatero en la qual el pontífex va demanar al president del govern que es procurés per mantenir un "bon clima" entre l'Església espanyola i l'Estat. En aquesta, el cap de l'Església, va remarcar també la importància de què Espanya conservés els "valors morals i culturals, així com les seves arrels cristianes". El discurs del papa va condemnar l'avortament i els matrimonis homosexuals, i va servir per demanar al govern que garantís "el dret fonamental a la vida": que defenses la idea de família tradicional basada en el matrimoni entre un home i una dona, i per últim, que respectés l'ensenyament de la religió catòlica a les escoles. La reunió va servir a l'Església com a canal directe de pressió i inclús negociació, entre les demandes de la societat catòlica i les polítiques previstes als programes electorals.

¹⁷ Manifest: *Mujeres contra el aborto* del 2009.

8.3.3 Grups de pressió catòlics: Derecho a vivir

El lobby catòlic Derecho a vivir va ser un dels que es va manifestar totalment contrari a la reforma de la llei. La seva campanya va consistir en denunciar públicament que amb la reforma, els avortaments creixerien més del 60%, i declarava a un manifest dirigit al govern que “l’avortament no és només la interrupció voluntària de l’embaràs, sinó que és un acte simple i cruel d’interrupció de la vida humana”. Deia també que “cap ser humà pot ser discriminat sobre la base d’una malaltia o discapacitat ja sigui abans o després d’haver nascut”. El lobby va participar activament a totes les manifestacions que van realitzar-se en contra de la reforma, i van sol·licitar a les autoritats públiques que potenciessin la informació sobre danys psicofísics que l’avortament suposa. Sota l’objectiu, afirmaven en el citat manifest, de garantir la protecció que la dona precisa per conèixer els riscos als que s’exposaria si avortava. Demanaven també que evitessin que la llei continués promovent programes de salut sexual a menors, sobre els quals, en deien que violentaven “les conviccions educatives dels pares en temes en què no hi ha consens social ni evidència d’efectivitat al no haver aconseguir reduir la taxa d’embarassos no desitjats.”. Finalment, podia llegir-se al manifest que Derecho a vivir donava suport a “l’eliminació de la legislació de l’avortament induït com a un dret de la dona, ja que davant d’aquest concepte la vida del fill queda totalment desprotegida, a decisió del que un tercer decideixi sobre ella.”

En el context actual, el lobby ha iniciat una nova campanya que busca pressionar al PP, la qual demana una reforma de la llei de l’avortament – que va iniciar-se però va deixar de ser tramitada per la pròpia activitat del govern -. Tal com es veu a la imatge extreta de la mateixa pàgina web de l’associació, el grup de pressió busca el suport necessari per poder “pressionar” a l’actual President del Govern perquè aquest torni a iniciar la tramitació de la reforma de la llei. Una llei molt més pròxima als idearis catòlics, més restrictiva i que tornava a un avortament basat en supòsits i no en terminis.

Imatge extreta de la pàgina web del lobby Derecho a vivir.

8.3.4 Actuació Institucional

La Llei Orgànica 2/2010 de Salut Sexual i Reproductiva i de la Interrupció Voluntària de l'Embaràs va ser promulgada el 3 de març del 2010 i aprovada finalment el 5 de juliol del mateix any. L'aprovació d'aquesta llei va comptar amb 184 vots a favor (del PSOE, PNV, ERC, IU-ICV, BNG, NaGai, i dos vots de CIU), 158 en contra (del PP, CC, UPN, UPyD, i 7 vots de CIU), i 1 abstenció.

L'anàlisi de l'actuació política és en aquest cas coincident amb el de la reforma que permetia a les persones del mateix sexe casar-se, ja que igual que va passar amb aquesta, el Partit Popular va mostrar-se públicament contrari. En aquest cas a través d'un ¹⁸comunicat i recorrent la Llei al Tribunal Constitucional amb un recurs per inconstitucionalitat. El recurs presentat buscava impugnar 8 preceptes de la llei: art. 5.1.e, art. 8 “in limine” i lletres a i b, art. 12, art. 13.4, art. 14, art. 15 a, b i c, art. 17.2, art. 5, art. 19.2 paràgraf primer, i la Disposició Final Segona. El punt sobre el qual girava tot el recurs era que la nova llei permetia interrompre l'embaràs de forma lliure fins a les primeres 14 setmanes, deixant durant tot aquest temps al no nascut sense protecció i això era incompatible amb l'article 15 CE, que reconeix que “tots tenen dret a la vida”. Es va considerar també que era contrari a la Constitució el fet d'ensenyar matèries relatives a la salut sexual i reproductiva “des d'una perspectiva ideològica de gènere”; que era “manifestament inconstitucional” que poguessin avortar noies d'entre 16 i 18 anys sense el consentiment dels pares o tutors, i que això a més “disminuïa les garanties de la menor gestant, impeding als pares exercir el seu dret a formar els seus fills” i era “contrari a la constitució el règim concret de regulació de l'objecció de consciència plasmat a la llei, al limitar-se només a part del personal sanitari i exigir requisits que limiten el seu exercici [...] així com que s'obligui a la pràctica clínica dels avortaments.”. Per últim, el recurs demanava que es suspengués l'aplicació dels preceptes impugnats fins que el recurs no fos resolt per Tribunal Constitucional.

¹⁸ El Novembre del 2009 però, el Partit Popular va fer públic un comunicat disponible a la web del partit on s'anuncia la posició del partit sobre la reforma de Llei de l'Avortament. En aquesta hi podem llegir que el en el PP “defensem una llei de casos i no de terminis” i que “la Llei del 1985 està acceptada i existeix un consens social. El Tribunal Constitucional ha entès que es acord amb els nostres principis i normes constitucionals”.

D'altra banda, l'oposició a la llei va quedar també plasmada a través de les manifestacions orals dels membres dels partits, amb motiu de la qual, per exemple, la portaveu d'Igualtat del Grup Parlamentari Popular, Sandra Moneo, va dir que “[la llei] dibuixa un model de societat on és més important protegir el dret a la intimitat dels menors, el consum d'alcohol o de tabac, que sotmetre's a un avortament” , i que “no només interfereix en les relacions personals i familiars sinó que a més, vulnera el principi de pàtria potestat”. Que la llei “oferia l'avortament com un mitjà anticonceptiu més” i que “amb la venda de la pastilla del dia de després com si es tractés d'un caramel i amb aquesta llei de l'avortament lliure, han alliberat a l'home de les seves obligacions més elementals de prevenció i de tot tipus de responsabilitat davant d'un embaràs no previst o potser inoportú”.

La resolució encara pendent del recurs d'inconstitucionalitat, i la contínua pressió d'un sector de la població contrari a l'avortament, es van traduir en un intent per part del Govern popular de l'actual X Legislatura de reformar la llei. Si bé aquesta reforma no s'ha aprovat, la tendència que prenia era de forma clara i inequívoca pròxima a les demandes i a la postura ideològica de l'Església Catòlica. La reforma, que finalment no va comptar amb el consens social i polític necessari per ser aprovada, preveia una llei focalitzada a protegir la vida del concebut. L'avantprojecte de la llei es caracteritzava per l'eliminació del supòsit de malformació, i per permetre la interrupció de l'embaràs només en els casos de violació o de greu risc de salut per a la mare (permès màxim fins a la setmana 22). La llei, segons l'avantprojecte aprovat, lliurava a la dona de la possibilitat de sofrir qualsevol causa penal en cas d'avortar. La responsabilitat penal queia sobre el metge. Per últim, i com a destacat, la reforma tenia previst obligat en tots els casos a què les menors disposessin del consentiment dels pares o tutors per a poder sotmetre's a la interrupció d'un embaràs.

8.4 Estudi de cas nº3: Les reformes educatives. De la LOE a la LOMCE

L'educació a Espanya ha sigut un dels punts més conflictius entre ideologies conservadores i ideologies progressistes sobretot al voltant de l'assignatura de la religió, prevista als Acords entre la Santa Seu i l'Estat. Des de l'aprovació l'any 1990 de la Ley de Ordenación General del Sistema Educativo (LOGSE) fins a l'actual Ley Orgánica de Mejora de la Calidad Educativa (LOMCE) s'ha donat un constant debat polític referent

al sistema educatiu on una de les peces claus era l'assignatura de la religió. Tot això, ha donat com a resultat que en 23 anys hi hagin hagut 4 lleis (una de les quals no aprovada). L'assignatura de religió com figura a aquest treball, és una matèria pactada entre l'Estat i l'Església pels acords del 1979, i per tant, mentre els acords segueixin vigents, l'Estat haurà de garantir que aquesta s'imparteixi: “Els plans educatius en els nivells d'Educació Preescolar, l'Educació General Bàsica [...] inclouran l'ensenyament de la religió catòlica a tots els centres d'educació, en condicions equiparables a les altres disciplines fonamentals. Per respecte a la llibertat de consciència [...] no tindrà caràcter obligatori” (Article II de l'Acord entre l'Estat espanyol i la Santa Seu sobre ensenyament i assumptes culturals). Així, les lleis que es van anar aprovant al llarg d'aquests anys van incorporar de formes variades l'assignatura de Religió.

- Ley de Ordenación General del Sistema Educativo (LOGSE): aprovada pel govern socialista de Felipe González va substituir la Ley General de Educación del 1970, i va ser la primera en contemplar l'assignatura alternativa a la religió amb suficient caràcter com per deixar en un segon pla a l'assignatura religiosa.
- Ley Orgánica de Calidad de la Educación (LOCE): aprovada a finals de l'any 2002 pel govern del Partit Popular sota el segon mandat de José Maria Aznar. Aquesta no va arribar a aplicar-se, ja que la posterior arribada del PSOE al Govern va fer que es paralitzés el calendari d'aplicació de la Llei a través d'un Real Decret aprovat pel Consell de Ministres al maig del 2004. Finalment, la Llei va ser derogada l'any 2006. Aquesta llei inclouria a la Disposició Addicional Segona la regulació d'una assignatura de caràcter confessional i una de caràcter no confessional que serien d'oferta obligatòria pel centre educatiu. La LOCE i l'assignatura confessional que preveia van ser objecte de polèmica per deixar en mans de les institucions eclesiàstiques el total control i regulació de l'assignatura: “El govern fixarà els ensenyaments comuns corresponents a l'opció no confessional. La determinació del currículum de l'opció confessional serà competència de les corresponents autoritats religioses. Les decisions sobre la utilització de llibres de text, i materials didàctics i, en el seu defecte, la supervisió i aprovació dels mateixos, correspon a les autoritats religioses respectives, en conformitat amb lo establert en els acords subscrits amb l'Estat Espanyol” (Llei Orgànica 10/2002, Disposició addicional segona, punt 3).

D'aquesta llei, en destacava també que a diferència de la LOGSE, la LOCE no va preveure una assignatura alternativa amb suficient caràcter, doncs només va establir que l'assignatura no confessional podria ser una assignatura de “versió aconfessional”, o bé que els centres podrien optar per no assumir cap assignatura, sempre que aquests oferissin l'atenció educativa necessària segons determinades mesures organitzatives establertes.

- Ley Orgánica de Educación (LOE): aprovada l'any 2006 pel govern socialista de José Luis Rodríguez Zapatero, suposava la derogació de la LOGSE. La LOE va ser la primera llei educativa en la qual l'assignatura confessional deixava de ser una de les àrees de caràcter “global i integrador”. L'assignatura confessional seguia sent d'oferta obligatòria pels centres tal com estava marcat pels acords entre l'Estat espanyol i la Santa Seu, però no era inclosa dins de les assignatures considerades fonamentals per l'aprenentatge dels alumnes. A efectes pràctics, l'eliminació de l'àrea de l'assignatura confessional va suposar una reducció en el nombre d'hores lectives dedicades a impartir l'assignatura confessional i l'aconfessional, passant de 210 hores a 175 hores. Segons la Llei Orgànica 2/2006 del 3 de maig, Disposició addicional segona: “L'ensenyament de la religió catòlica s'ajustarà a lo establert a l'Acord sobre Ensenyament i Assumptes culturals entre la Santa Seu i l'Estat espanyol. Sota la finalitat de conformitat amb el que disposi l'anomenat acord, s'inclourà la religió catòlica com a àrea o matèria en els nivells educatius que correspongui, que serà d'oferta obligatòria pels centres i de caràcter voluntari pels alumnes.”
- Ley Orgánica de Mejora de la Calidad de la Educación (LOMCE): Aprovada pel govern popular de Mariano Rajoy. La principal novetat d'aquesta llei és que a partir de la LOMCE, l'assignatura de religió i la seva alternativa comptaran per a la nota mitjana del curs i per tant, serviran per sol·licitar ajudes i beques. Una altra novetat és que els alumnes podran escollir al mateix temps l'assignatura confessional (de religió catòlica) i l'assignatura alternativa (valors culturals i socials o valors ètics) per evitar una possible ¹⁹discriminació. Amb la LOE, ni

¹⁹ A un dictamen del Consell d'Estat firmava que si els alumnes eren forçats a escollir entre una i altra matèria, se'ls discriminaria perquè els que escollissin Religió no podrien cursar cap assignatura sobre valors socials i ètics durant el llarg de la seva formació.

l'assignatura confessional ni la no confessional contaven per a la nota mitjana del curs i no servien per sol·licitar ajudes. La LOMCE incorpora així una regulació que dóna més pes a aquestes dues assignatures. Amb l'aprovació de la LOMCE, l'assignatura de religió torna a recobrar plena validesa, doncs amb la LOE no era una assignatura avaluable. La LOMCE la converteix en una assignatura igual de vàlida que les troncal, i apareix com a assignatura específica optativa pels dos cursos de Batxillerat. A més, la polèmica assignatura d'Educació a la Ciutadania, l'alternativa a la religió que oferia la LOE, desapareix, i és substituïda per una alternativa no confessional nomenada Valors Socials i Cívics a l'etapa de Primària, i Valors Ètics a l'etapa secundària. En considerar que l'assignatura de religió és igual que les altres matèries fonamentals, aquesta ha de ser avaluable, i això suposa que els alumnes seran avaluats segons el grau en què han interioritzat la fe catòlica. Així doncs, l'enfocament religiós de l'assignatura fa que la LOMCE per tal d'avaluar, consideri factors com el nivell que els alumnes han assolit per "memoritzar i reproduir oracions i resos senzills de petició i agraïment"; que l'alumne expressi "oralment i gestual, de forma senzilla, la gratitud a Déu per la seva amistat"; o que compregui "la incapacitat de la persona per assolir per si mateixa la felicitat".

8.4.1 Mitjans de comunicació: La Razón i l'ABC

Amb l'aprovació de la LOE els mitjans de comunicació van ressaltar el poc suport que aquesta llei havia obtingut per part de la cambra legislativa i per part de la societat. Tanmateix i per la forma en com ho van tractar els dos mitjans de comunicació analitzats, no va ser un tema tractat de forma especialment polèmica. La Razón per exemple, va publicar durant la tramitació de la llei un seguit d'articles que tot i destacar el poc consens i el poc suport de la llei, seguien un caràcter molt informatiu. Així, el diari va mostrar una tendència poc favorable a l'aprovació de la llei però sense obrir un canal de polèmica especialment rellevant. En aquest cas, La Razón tampoc va publicar cap portada que generés polèmica o que fos de forma destacada contrària a la llei.

L'ABC en canvi, va optar per una tendència més forta i contrària a la LOE. Si bé trobem també molts articles que van seguir de manera força neutral la tramitació de la

lleï, veïem com el diari va dedicar una portada a l'aprovació de la lleï. En aquesta, publicada el 7 d'abril del 2006, podia llegir-se al titular "El Govern tira endavant la LOE amb poc més de la meitat del suport del Congrés". En aquest mateix número, a més, podia llegir-se a la portada "la religió no tindrà alternativa ni s'avaluarà" i "el PP va votar en contra i CIU va abstenir-se perquè l'Executiu ha faltat a la seva paraula".

Madrid	ABC	Año CIII
Vienes: 7		Número 32.990
abril de 2006		Precio: 1 euro
FUNDADO EN 1903 POR DON TORCUATO LUCA DE TENA		
Vecento obtiene un beneficio neto de 114,2 millones de euros durante 2005, con un aumento de los ingresos del 10,6%	ABC ganó el año pasado 8,1 millones de euros y mantiene la subida de la difusión diaria por cuarto ejercicio consecutivo	TDT. Cupón para la cartilla Cinema Kids, el Hipera, por 5,95 euros 10€ y 107
El Gobierno saca adelante la LOE con apenas la mitad del apoyo del Congreso		
<ul style="list-style-type: none"> ● La Religión no tendrá alternativa ni se evaluará en la sexta reforma educativa en 27 años ● El PP votó en contra y CIU se abstuvo porque el Ejecutivo ha faltado a su palabra <p>La Ley Orgánica de Rtituración (LORO), la sexta reforma educativa en 27 años, salió ayer adelante en el Congreso con poco más de la mitad del apoyo de la Cámara. Al voto en contra del primer partido de la oposición se sumó la abstención de CIU, HNC y la Chunta Aragonesisa, lo que dejó el apoyo a la controvertida norma del PSOE y sus socios de HNC o IU en un otiguo 55,5%. El resultado final en el Legislativo es un fiel reflejo de la contestación que ha tenido la LOE en la calle, con movilizaciones masivas y la oposición de la Iglesia católica. Editorial elOC, auspiciada por el fracaso y 45 a 47</p>		<p>Zapatero, ausente en la cena de los Reyes a Kofi Annan en el Palacio Real</p> <p>Sus Majestades los Reyes ofrecieron ayer en el Palacio Real una cena al secretario general de la ONU, Kofi Annan, quien se encuentra en nuestro país para reunirse con los jefes de organismo de Naciones Unidas. Pese a que estaba previsto por Moncloa, al acto no asistió finalmente el presidente del Gobierno, José Luis Rodríguez Zapatero, y el Ejecutivo estuvo representado por la vicepresidenta, Fernández de la Vega. III</p>
<p>ABC iniciará acciones legales contra Federico Jiménez por competencia desleal y denigración</p>		

Portada del diari ABC del 7 d'abril del 2006

De forma prèvia a l'aprovació de la lleï, trobem també com el diari va anar alternant articles que eren bàsicament informatius sobre l'evolució de la tramitació de la lleï, i articles que contenien un rerefons que buscava destacar l'oposició social vers la lleï. Un exemple és el de l'article publicat el 14 de desembre del 2005 en el qual podia llegir-se com a titular de la notícia "Noves crítiques del col·lectiu anti-LOE a les esmenes". En el citat article, el diari explicava com aquest col·lectiu, format per alumnes i patronals (que van manifestar-se en contra de la lleï el 12 de novembre del mateix any), denunciaven que era una lleï mal feta, que no suposava una millora de la qualitat educativa, i que no gaudia del consens social necessari per a ser acceptada.

L'aprovació de la LOMCE va ser igual que amb la LOE, una notícia que no generava gaire impacte, i per tant no va ocupar les portades ni de l'ABC ni de La Razón. En aquest cas, la LOMCE semblaria aproximar-se més a la tendència dels diaris però al fer un repàs pels articles publicats, no queda del tot clar el posicionament del diari vers la nova llei educativa. Des d'un principi, el diari es va fer eco de totes les protestes i demandes de la societat contraries a la llei amb titulars com "El Congrés aprova la LOMCE només amb el suport del PP" del 10 d'octubre del 2010; o "La comunitat educativa multiplica les protestes contra la LOMCE" del 13 d'octubre del 2013; "Arrenca la setmana de lluita contra la LOMCE" del 22 d'octubre del 2013. A la vegada però, el diari publica nombrosos articles que plasmen les demandes de l'Església vers l'assignatura de Religió. Sobre això podem llegir a una notícia del 27 de febrer del 2015 "els bisbes demanen que es posi sota sospita la classe de religió"; o com l'article "Campanya a Catalunya perquè els alumnes no s'apunten a la classe de religió" del mateix 27 de febrer del 2015. En aquest últim article, es podien llegir declaracions de Carles Armengol, Secretari General Adjunt de la Fundació Escola Cristiana de Catalunya. Armengol afirmava a l'article del diari que "mentre els centres tinguin capacitat per adaptar [el nou currículum] es dona un punt de referència no descabellat i raonable, sempre amb la possibilitat d'adaptar-lo a la realitat i en funció del projecte educatiu del centre i realitat de l'alumne". Declaracions que seguien el mateix to que les del Cardenal Arquebisbe de Barcelona, Lluís Martínez Sistach, i que també podien llegir-se al mateix article. L'Arquebisbe per la seva part, mostrava la preocupació i rebuig a què la Federació d'Associacions de Pares i Alumnes de Catalunya (Fapac) havia anunciat que recomanaria als pares dels alumnes catalans no escollir l'assignatura de religió.

L'ABC i la seva relació amb la LOMCE es va caracteritzar per promoure per una banda una postura contraria a la LOMCE i a la vegada per mostrar-se a favor de la reforma de l'assignatura de Religió, defensant l'ensenyament d'aquesta. Així durant la tramitació de la llei, el diari va fer-se ressò de la inquietud social que estava provocant la LOMCE a la vegada que publicava articles com els de César Franco del 18 de març del 2015, en el que es podia llegir que "la polèmica sobre el currículum de Religió demostra com de necessari és impartir a l'escola aquesta assignatura. De manera que així, les joves generacions podran en un futur no només tenir un esperit democràtic, sinó veure'l amb coherència des del coneixement del fet religiós i la capacitat de dialogar sobre ell".

La Razón tampoc va dedicar cap portada a l'aprovació de la LOMCE. Tot i això, en els seus articles sí que s'hi troba una tendència clara. Per una banda hi trobem una tendència positiva en les valoracions de la LOMCE així com un enfocament positiu en el tractament que aquesta llei fa de l'assignatura de Religió. Trobem així diversos articles que ho confirmen. Un exemple és l'article "Els resultats de PISA justifiquen la reforma de la LOMCE" del 3 de desembre del 2013. En aquest explica els mals resultats obtinguts pels estudiants espanyols a les proves, i l'article es pregunta per què amb aquestes males dades la reforma era tan clau, a lo qual responia que "la LOMCE contribuirà a millorar els resultats gràcies a les avaluacions externes que implementarà". Un altre exemple és el de l'article titulat "Wert avançarà els fons perquè la LOMCE comenci a caminar" del 30 de gener del 2014, i en el que exposava que "hi haurà fons, hi haurà flexibilitat a l'hora de desenvolupar la LOMCE i hi haurà temps per elaborar els llibres de text necessaris perquè la nova reforma educativa comenci". En referència a l'assignatura de la religió, trobem que el diari va publicar diversos articles en què assegurava que la reforma era positiva perquè donava un tracte correcte a l'assignatura [al fer que aquesta comptés per nota]. Com es pot llegir a l'article publicat el 22 de maig del 2013 i titulat "La LOMCE tracta a la religió amb la serietat que es mereix". Per altra banda però, el diari va publicar també articles més crítics amb la reforma i més pròxims a les demandes i preocupacions de l'Església. Com l'article del 2 d'abril del 2014 en el qual podia llegir-se com a titular "menys hores per l'assignatura de religió", i que reflectia una de les grans queixes de l'Església Catòlica.

8.4.2 Institucions de l'Església catòlica: Conferència Episcopal

Amb l'aprovació de la LOE, la Conferència Episcopal va pronunciar-se diverses vegades per tal de fer saber el seu posicionament. Un d'aquests pronunciaments va ser el del 28 de febrer del 2007, quan la Comissió Permanent va emetre el comunicat *La Ley Orgánica de Educación, los Reales Decretos que desarrollan y los derechos fundamentales de padres y escuelas*. En aquest document la Conferència Episcopal va mostrar-se contrari a la llei perquè consideraven que: "no garantia degudament, i fins i tot lesionava, els drets fonamentals". Recordava també que el propi Comitè Executiu va declarar públicament el 10 de març del 2006 que "la LOE no s'ajustava a lo pactat als acords entre la Santa Seu i l'Estat espanyol en lo referent a l'ensenyament de la religió catòlica i el seu professorat". Així doncs, tot i valorar en el document assenyalat els

esforços i les reunions entre l'Església i l'Estat, denunciava públicament que “els acords estipulen que l'ensenyament serà equiparable a una assignatura fonamental. La LOE, en canvi, tan sols la menciona al cos de la Llei, relegant-la a una Disposició Addicional”. Assenyala a més, que “per la seva part, els Decrets d'ensenyament mínims, redueixen el nombre d'hores que li son assignades” i que es dona un tracte discriminatori als alumnes que tiren l'assignatura optativa religiosa: “estableix que els alumnes que no cursin l'assignatura de religió, rebran atenció educativa, definició de lo qual queda a l'àrbitre de cada centre, sense que tingui res a veure amb un ensenyament de continguts reglats i avaluables. És una solució discriminatòria pels alumnes que escullen l'assignatura de Religió, que fan un esforç acadèmic, mentre que els que no l'escullen poden gaudir de temps lliure o d'estudi”.

Per altra banda, la conferència episcopal es mostra també descontenta a la forma en com la LOE regulava el cos de docents que havien d'impartir l'assignatura de Religió. Sobre això, podem llegir al comunicat “La LOE introdueix una nova regulació del professorat de Religió que no es correspon satisfactòriament ni als compromisos adquirits per l'Estat amb l'Església Catòlica, en virtut de l'Acord corresponent, ni a la jurisprudència sobre la matèria, en particular, a l'última Sentència del Tribunal Constitucional, del passat 15 de febrer. Perquè la Llei assimila la situació legal dels professors de Religió a les escoles estatals a les formes contractuals generals regulades per l'Estatut dels Treballadors, sense reconèixer satisfactòriament el caràcter específic del seu treball, derivat de la missió canònica que els encomana l'ensenyament de la religió i moral catòlica. [...] els professors de religió catòlica exerceixen una missió específica [...] que exigeix una capacitat acadèmica especial i identificació amb la doctrina que s'ensenyava. [...]. No són els poders públics, ni les organitzacions sindicals, ni cap altra instància les que puguin estar en condicions de garantir la idoneïtat del professorat per impartir la religió i la moral catòlica”.

Un dels altres factors als quals la Conferència Episcopal va mostrar la seva oposició va ser davant l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania, una assignatura de caràcter obligatori que a ulls del sector catòlic era una greu vulneració a la llibertat individual i dels pares a educar moralment i en llibertat als seus fills. “L'Estat no pot suplantar a la societat com educador de la consciència moral” (Nova declaració sobre la Llei Orgànica d'Educació LOE i el seu desenvolupament: professors de Religió i “Ciutadania”,

Conferència Episcopal, 20 de juny del 2007) fet que amb l'establiment d'aquesta assignatura no es complia, ja que Educació per a la Ciutadania era una assignatura la qual es buscava la “formació de la consciència moral dels alumnes”, segons la Conferència Episcopal. El motiu del descontentament és doncs, i tal com assenyala el mateix document del 20 de juny, que “les disposicions de la LOE i dels seus desenvolupaments sobre Educació per a la Ciutadania han causat una creixent i comprensible preocupació als pares dels alumnes. També han posat en dificultats als centres educatius. Per una banda, els centres catòlics o inspirats a la doctrina catòlica es veurien obligats per llei a introduir al seu programa una assignatura que no resulta coherent amb el seu ideari, ja que -segons el currículum actual- no és conforme a la Doctrina Social de l'Església, tant pel seu caràcter de formació estatal obligatòria, com pels seus continguts.”

L'objectiu de la conferència episcopal així com del conjunt de les institucions catòliques espanyoles era en aquell moment el d'aconseguir que la nova llei no danyés l'assignatura de Religió. Per això, el 27 d'abril del 2007, la LXXXIX Assemblea Plenària va emetre un comunicat sota el títol de *L'escola catòlica. Oferta de l'Església a Espanya per a l'educació del segle XXI* en el qual explicava els reptes als quals s'enfrontava l'església i com hauria de ser idealment l'ensenyament de l'assignatura de Religió a les escoles. Segons aquest document, la conferència episcopal considera que un dels grans reptes als quals s'enfronta és el “d'educar i formar als seus alumnes conforme al projecte educatiu cristià.”. “L'escola catòlica és una institució educativa que l'església posa al servei de l'home i de la societat, al mateix temps que respon al dret dels pares a què els seus fills rebin la formació religiosa i moral conforme a les seves conviccions”. Davant el context en el què es trobaven l'Assemblea va afirmar que “esperàvem que la nova Llei Orgànica d'Educació afrontés, entre altres, alguns dels problemes més importants que afecten tant a l'escola estatal com a les demés escoles d'iniciativa social.”. Així, la Conferència Episcopal es va lamentar de que “la regulació dels drets i llibertats que fonamenten al conjunt del nostre sistema educatiu s'ha tornat a produir sense obtenir el consens social i polític imprescindible per millorar la qualitat i l'equitat en el conjunt de les escoles.”.

Amb l'aprovació de la LOMCE s'observa una gran disminució de la mobilització per part de la Conferència Episcopal. Principalment això es deu al fet que va ser un dels actors que va participar en la creació de la nova llei educativa. Tanmateix però, el resultat final

d'aquesta no va agradar a la institució religiosa, la qual va considerar que la llei era "insuficient" i no recollia el dret dels pares a educar als seus fills en funció de les seves creences. Una de les principals crítiques de la Conferència Episcopal és que la llei ha reduït a la durada de les classes de religió a 45 minuts (a Ceuta i Melilla) i que al Batxillerat l'assignatura no és d'oferta obligatòria per les comunitats autònomes i pels centres.

Abordant aquest tema, el 6 de març del 2014 la Comissió Episcopal d'Ensenyament i Catequesis va publicar una nota en què la comissió explica que l'any 2014 un 1,7% menys d'alumnes van elegir l'assignatura religiosa i que això "es deu, entre altres motius, a les dificultats i traves de tipus social, legislatiu i administratiu que posen a l'ensenyament religiós". Tot i això però, afirma també que la LOMCE "millora la situació de l'ensenyament religiós escolar en les etapes d'Educació Primària i Educació Secundària", però que tot i això, "la regulació en el Batxillerat no garanteix l'oferta obligatòria de l'assignatura per part dels centres". Davant això, podem llegir, "Els Bisbes de la Comissió demanem una vegada més que l'ensenyament religiós, com a dret fonamental dels pares i dels alumnes, sigui una assignatura equiparable a les fonamentals, d'oferta obligatòria pels centres i voluntària pels alumnes, i que el dret a rebre o no rebre l'ensenyament no suposi cap tipus de ²⁰discriminació acadèmica en l'activitat escolar."

8.4.3 Grups de pressió catòlics: Escuelas Católicas i Confederación Católica Nacional de Padres de Familia y padres de Alumnos

Escuelas Católicas (EC) es la marca de FERE-CECA, una federació que agrupa més de 2.000 centres educatius catòlics, i serveix com a unió funcional juntament amb la patronal d'Educació i Gestió (EyG). Escuelas católicas va ser un dels lobbys que va estar involucrat en el procés de negociació dut a terme per la creació de la LOE. Tot i això però, la redacció final d'aquesta no va agradar a la federació d'escoles catòliques, les quals, es van acabar pronunciant en contra.

²⁰ Fent referència a que la LOE deixava com a alternativa a la religió un temps lliure per a què els alumnes estudiessin o dediquessin el temps a altres assignatures, lo qual, havia sigut criticat per ser considerat un avantatge per aquests alumnes i una discriminació pels que triaven l'assignatura de la religió.

L'any 2006 i un cop aprovada la nova llei educativa LOE, la FERE-CECA va publicar *La LOE y los centros concertados*. En aquest document, ja des de la introducció, hi podem llegir que el govern del PSOE va aprovar la LOE “sense consens i sense debat [...] i amb només el 55% del Congrés, convertint-se en la llei educativa de la democràcia amb menys recolzament parlamentari.” Per altra banda, Escuelas católicas va participar a les vàries manifestacions que es van convocar en contra de la LOE. Una d'elles va ser la del 12 de Novembre del 2005, una manifestació que comptava amb el ²¹suport pel Partit Popular i per la Conferència Episcopal. Durant aquesta, els participants demanaven al manifest que “els poders públics, els ciutadans i els grups socials” lluitessin per aconseguir la retirada de la reforma educativa. El manifest denunciava que el govern incomplia la promesa de crear una llei amb l'acord amb tota la comunitat educativa i que la creació d'una assignatura obligatòria contrària a la moral catòlica suposava per part de la LOE un “desconeixement” dels drets i llibertats que la constitució reconeixia en matèria educativa. Escuelas Católica, a la publicació *Asambleas de FERE-CECA y EyG* del 2009, demanaven la “defensa de la llibertat de l'ensenyament i l'autonomia real dels centres educatius, fent factibles la llibertat de creació de centres i d'elecció de les famílies”, i sol·licitaven al Ministeri d'Educació la creació d'una llei en consens com a “únic mètode d'aconseguir un veritable creixement” en el sistema escolar.

Anys més tard i amb l'aprovació de la LOMCE, Escuelas Católicas va ser un dels grups de pressió que va tornar a reaccionar en contra de determinades regulacions, però no l'únic. També s'hi va pronunciar en contra la Confederación Católica Nacional de Padres de Familia i padres de Alumnos (CONCAPA). Un grup de pressió que es defineix a si mateix una confederació “nascuda l'any 1929 per promoure els interessos de la família i aconseguir que els seus fills rebin, al llarg de la vida escolar, una formació acord amb les seves pròpies creences i conviccions”. Si bé és veritat que per una banda la CONCAPA va mostrar el seu suport a la derogació de la LOE per ser una llei “amb una gran càrrega ideològica”, també ho és que la Confederació catòlica va mostrar el seu suport a la protesta dels bisbes espanyols en relació a la LOMCE. Sobre això, CONCAPA va fer públic el seu descontentament davant el fet de què

²¹ La manifestació convocada per la Plataforma LOE-No va comptar amb la participació de FERE-CECA, el Partit Popular i la Conferència Episcopal, i per altres entitats moltes de les quals tenien un gran caràcter religiós. Com la Confederació de pares catòlics CONCAPA, el Foro Español de la Familia, la Plataforma Tiempo de Educar o Unión Sindical Obrera.

“l’assignatura [de religió] es queda únicament amb 45 minuts setmanals a Primària, un temps insuficient per promocionar un mínim coneixement de la matèria, i que, per una banda, representa una reducció del 50% del temps que dedica l’actual llei (LOE)”. Denunciant la mateixa preocupació que la Conferència Episcopal va mostrar, la confederació catòlica es va ressaltar també descontenta pel fet de que al Batxillerat la “Religió quedi a decisió lliure de les Comunitats Autònomes, i fins i tot dels centres, sense tenir present els acords entre l’Estat i la Santa seu.” Així doncs, al comunicat de la confederació es podia apreciar com aquests promovien que els pares “continuessin sol·licitant la inscripció dels seus fills a aquesta assignatura i a les administracions a facilitar el compliment del dret constitucional dels pares”. Finalment sol·licitaven també al ministre d’educació, José Ignacio Wert, que “arbitri els mitjans necessaris per resoldre com més aviat millor aquesta situació de desemparament i menyspreu al dret constitucional dels pares a escollir la formació dels seus fills conforme a les seves conviccions religioses o morals”.

Igual que CONCAPA i que la Conferència Episcopal, Escoles Catòliques va mostrar-se també “decebuda per l’aprovació” del que van dir que era una “llei amb moltes llacunes”. El 28 de novembre del 2013 doncs, les Escoles catòliques (FERE-CECA i EyG) van publicar una notícia en la que volien “expressar la seva decepció per l’aprovació [...] de la LOMCE”. En aquesta notícia, el lobby assegurava que durant el procés de negociació no hi havia hagut suficient diàleg constructiu i el Govern no havia acceptat propostes de millora que tant Escoles catòliques com altres associacions civils havien proposat. “Escoles catòliques vol expressar la seva perplexitat pel que ha suposat la tramitació de la llei i que podria qualificar-se d’un exemple de falta de coherència, distorsió de la realitat i en alguns casos, manipulació de l’opinió pública des de diferents sectors.” Pel que al final demanaven al Govern “més coherència en el desenvolupament normatiu de la llei” i esperaven que “tots els grups socials i polítics adoptessin un esperit dialogant al llarg del procés.”.

8.4.4 Actuació Institucional

Tot i la gran oposició que va aixecar la LOE, aquesta va poder ser aprovada. Tot i això, la tramitació de la llei va ser especialment conflictiva, ja que en alguns trams va arribar a acumular més de 900 esmenes i varis vets. Finalment però va ser aprovada el 6 d’abril

del 2006 amb 181 vots a favor, 133 en contra (del Partit Popular), i 12 abstencions (de CIU i Grup Mixt). En el seu pas pel Senat, la llei va estar marcada per dos propostes de vet del PP i Grup Mixt, i pel debat de 927 esmenes parcials de les quals 302 van ser del Grup Mixt, 254 del Partit Popular, 194 d'Entesa, 54 de Convergència i Unió, 52 del PSOE, 44 de Coalició Canària, i 27 del PNV.

Durant la tramitació de la llei, algunes declaracions de membres dels partits van servir per reflectir l'opinió que cada un d'aquests tenia de la LOE. Així doncs, la diputada del Partit Popular, Ana Pastor, qui va valorar positivament la negociació que es va dur a terme entre el govern i la FERE-CECA, va declarar que la LOE era una llei que s'havia aprovat mitjançant un "consens virtual" i que era una llei educativa que no generava "il·lusió i esperança", i que no garantia "ensenyaments comuns a tot el territori espanyol". Seguint en el mateix to de descontentament, durant els debats a les esmenes a la totalitat presentades pel PP, aquesta va declarar que mantindrien "una postura en defensa de tots els espanyols que no es veuen representats a aquesta llei", i que la llei que es pretenia aprovar era "doctrinal [en referència a l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania], discriminatori i antiespanyol".

El procés de negociació i aprovació de la LOMCE va ser un procés en el qual es van trobar enfrontats diversos sectors socials i polítics. Per una banda, la confrontació girava entorn la disminució de places públiques i altres factors com els itineraris plantejats per 4rt d'ESO i la revaluació, i per altra banda, la confrontació girava entorn l'assignatura de Religió. Una part, formada majoritàriament per actors conservadors i per sectors socials i institucionals de caràcter catòlic, demandava que la llei considerés la religió (i la seva alternativa) com a matèries fonamentals, que fossin avaluades, i que fossin tal com marquen els acords entre l'Estat i la Santa Seu, de caràcter obligatori i optatiu pels alumnes des de Primària fins a Batxillerat. L'altre part, per contra, i com és el cas per exemple del sindicat UGT, demandaven que l'assignatura de la religió fos eliminada. Dins d'aquestes dues bandes, els partits polítics van es posicionar segons la seva ideologia i valors. Segons això, pràcticament tota l'oposició va signar al juny del 2013, molt abans de l'aprovació de la llei, un acord en el qual es comprometien a derogar-la quan el Partit Popular perdés la majoria de la cambra. Els únics partits no van formar part d'aquest pacte van ser UPyD, UPN i Foro Asturias.

En el seu pas pel Senat es van aprovar varies esmenes presentades pel Partit Popular que tractaven principalment una ampliació del calendari d'aplicació de la nova llei; el reforçament de les possibilitats d'establir concerts amb centres que eduquen separatament per sexes; i assegurar les matemàtiques en l'etapa de Batxillerat. Així, de les casi 900 esmenes proposades, només en van ser acceptades poc més de 30, la majoria de les quals havien sigut promogudes pel PP. En total, la llei va acumular 11 esmenes a la totalitat amb text alternatiu i 1.666 esmenes parcials (770 al Congrés i 896 al Senat). A l'últim tràmit, en el qual la llei havia de ser aprovada o no pel Congrés amb les esmenes aprovades al Senat, la llei va superar la votació amb 182 vots a favor del Partit Popular, 143 en contra de tota l'oposició excepte per una abstenció de UPN i abstenció socialista per error. El procés d'aprovació de la llei va durar 14 mesos, en els quals, la llei va xocar constantment amb l'oposició dels altres grups parlamentaris. La crítica, si bé provenia d'una gran varietat de factors que componen la llei, com els factors de immersió lingüística (que va xocar amb les llengües oficials de les varies comunitats històriques espanyoles), o amb l'oposició a la flexibilitat de concerts amb centres que separen els alumnes per sexe, també provenia de l'assignatura de Religió.

Un dels fets que més va descontentar a l'oposició era que la Conferència Episcopal fos l'encarregada d'elaborar íntegrament el currículum de l'assignatura de Religió en lloc de ser un actor més del procés de negociació i creació de l'assignatura. Un cop aprovada, a més, diversos grups parlamentaris van promoure iniciatives contràries a l'assignatura. Així, per exemple, el PSOE va començar una campanya en contra a l'assignatura confessional. Assegurava que quan el PP perdés la majoria absoluta, derogaria la LOMCE amb l'objectiu de recuperar l'assignatura d'Educació per a la Ciutadania i eliminaria l'assignatura de religió de les aules. D'igual manera, Izquierda Unida va iniciar una campanya contrària a la llei on va mostrar un rebuig total a l'assignatura de religió i demanava substituir les hores destinades a aquesta assignatura en més hores de llengua i matemàtiques.

9. Conclusions

L'objectiu d'aquest treball era conèixer a través de quins mitjans l'Església Catòlica aconsegueix influir sobre el sistema polític espanyol. La hipòtesi sobre la qual girava l'anàlisi era que l'Església Catòlica actuava sobre el sistema polític mitjançant dos tipus d'influència: un tipus d'influència cultural (indirecta) i un tipus d'influència directa, exercida directament sobre els decisors públics. Com s'ha pogut comprovar, la hipòtesi ha estat confirmada. Per una banda, els factors històrics vinculats a la religió catòlica, han fet que la doctrina d'aquesta religió fos interioritzada per almenys, una part de la cultura espanyola i això s'ha plasmat en els idearis ideològics de diversos partits polítics. D'aquesta manera, l'Església Catòlica no només ha aconseguit que una gran majoria de la població s'autodefineixi com a "catòlica" sinó que a més, ha aconseguit penetrar als idearis dels partits polítics de tendència més conservadora. L'Església Catòlica ha creat així un escenari a través del qual ha disposat de legitimitat social i d'un canal d'influència cultural que ha entrat dins del sistema polític. Per altra banda, i com s'ha pogut apreciar a través dels tres estudis de cas, l'exercici de pressió directe ha estat constant en aquelles polítiques que ideològicament s'han enfrontat més als valors i creences de l'Església. Veient amb això com tant les associacions civils pròximes a la fe catòlica, com les mateixes Institucions de l'Església, han actuat com a veraders grups de pressió.

A més de la confirmació de la hipòtesi que ha vertebrat l'estructura d'aquest treball, l'estudi ha servit també per extreure altres conclusions relacionades amb el sistema de valors de l'Església Catòlica, el poder que exerceix sobre el sistema polític espanyol, i els canals d'influència a través dels quals actua. Així doncs, i pel que fa a les conclusions referents als temes que més preocupen a l'Església Catòlica, hem pogut observar com la institució religiosa s'ha mostrat especialment activa en tots aquells temes que de forma més xocant s'han contraposat al seu sistema de valors. Estem parlant en definitiva de totes aquelles polítiques que vinculen drets amb factors vitals, com el dret a la mort assistida o l'avortament; i amb aquelles polítiques que trenquen amb la concepció de família tradicional, com el matrimoni homosexual o les famílies monoparentals. Tanmateix, ha sigut especialment rellevant veure la importància que l'Església Catòlica ha donat a l'educació i en especial a l'assignatura de religió. Un tema que l'Església va procurar deixar tancat amb la firma dels acords entre l'Estat

espanyol i la Santa Seu del 1978. És considera important destacar com l'Església i els grups de pressió pròxims a ella, s'han mobilitzat activament per tal d'aconseguir que en cada una de les reformes educatives, l'assignatura de religió adquirís la major rellevància possible. D'aquesta manera, l'Església Catòlica i sobretot la seva doctrina, aconseguixen un cert control educatiu que pot ajudar a què aquesta religió segueixi sent la majoritària a l'Estat espanyol.

L'activitat de l'Església i el fet que determinats actors polítics s'inclinessin cap a postures pròximes a les defensades per aquesta, ha ajudat a veure com tot i el procés de secularització viscut a Espanya, això no s'ha traduït en què la institució religiosa perdi poder d'influència. Els processos de secularització semblen ser compatibles amb l'exercici del poder religiós sobre les institucions públiques. Tant és així, que com afirma Susana Aguilar a *La jerarquía católica española en perspectiva comparada* “diversos autors han detectat a Europa una reactivació dels conflictes religiosos així com un augment de la presència de la religió a l'àmbit polític. La secularització, desigual però innegable en la majoria dels països europeus, pot per tant ser compatible amb el creixent protagonisme de la religió a la vida pública. (Casanova 1994; Warner 2000; Madeley 2003; Minkenberg 2003; Katzenstein 2006)” (Aguilar, 2015: 4). És doncs la Conferència Episcopal una Institució religiosa que actua com un grup de pressió modern, i que juntament amb altres associacions i entitats privades civils, aconseguix un important poder de pressió i negociació sobre determinats temes. La conclusió a la qual s'arriba és que l'Església Catòlica a Espanya es troba en una posició privilegiada a través de la qual aquesta té la capacitat de convertir-se en un actor polític més. Això es deu indubablement a 3 motius: 1) a raons històriques que van fer hegemònica la religió catòlica i que van identificar la fe catòlica amb l'Estat; 2) a raons sociològiques, que derivades de les raons històriques, van fer que encara avui dia, la majoria de la població es consideri catòlica; i 3) a raons polítiques, les quals amb els acords entre l'Estat Espanyol i la Santa Seu, van institucionalitzar canals de negociació entre l'Església i l'Estat que van erigir a la institució confessional com un actor negociador sobre tots aquells temes acordats. Amb tot, l'Església Catòlica a Espanya es mostra com una Institució amb un gran poder d'influència que té la capacitat d'actuar de formes múltiples i a través de molts actors diversos. A més, cal tenir en compte que l'Església Catòlica actua com un grup de pressió que es caracteritza per tenir un

programa transnacional, el qual tendeix cap al mateix tipus de polítiques públiques a nivell global.

Per últim, en sorgeixen del treball altres conclusions referents als canals d'influència que serveixen a l'Església per canalitzar les seves demandes cap al sistema polític. Al llarg del treball doncs, es troben importants paral·lelismes entre les demandes de l'Església Catòlica i determinats partits polítics. Bàsicament aquests paral·lelismes existeixen entre els partits polítics espanyols que es manifesten com a catòlics, com el PP i UDC, però també s'han trobat coincidències amb partits que obvien el cas religió en els seus estatuts, com és el cas del PNV. Aquests partits polítics són en definitiva, canals a través dels quals l'Església aconsegueix que les seves demandes entrin més fàcilment a l'agenda política.

És doncs l'Església Catòlica un actor que exerceix realment un important poder d'influència sobre el sistema polític espanyol, el qual, com s'ha vist, compta amb diversos canals i mètodes. Queda constància així del poder que un actor religió exerceix sobre el sistema polític espanyol, aconseguint influir sobre el sistema polític i amb la suficient capacitat i força per a modificar el rumb de determinades polítiques públiques. El resultat d'això és que en una societat cada vegada més secularitzada i on el nombre d'individus ateus i no creients no deixa d'augmentar, un poder confessional i no elegit democràticament, es troba posicionat com un actor polític més del sistema, i influint sobre les polítiques que afecten a tots els ciutadans. Entra en qüestió doncs la legitimitat que això pot tenir de cara la població espanyola, i com aquesta realitat pot conviure de forma sana amb un Estat social i democràtic de dret.

Llistat d'acrònims

- Centro de Investigaciones Sociológicas – CIS
- Constitució Espanyola – CE
- Boletín Oficial del Estado – BOE
- Llei Orgànica 7/1980 de Llibertat Religiosa – LOLR
- Partido Popular – PP
- Unión, Progreso y Democracia – UpyD
- Izquierda Unida – IU
- Iniciativa per Catalunya Verds – ICV
- Partido Nacionalista Vasco – PNV
- Unió Democràtica de Catalunya – UDC
- Convergència Democràtica de Catalunya – CDC
- Convergència i Unió – CIU
- Partido Socialista Obrero Español – PSOE
- Confederación Católica Nacional de Padres de Familia i padres de Alumnos – CONCAPA
- Ley de Ordenación General del Sistema Educativo – LOGSE
- Ley Orgánica de Mejora de la Calidad Educativa – LOMCE
- Ley Orgánica de Calidad de la Educación – LOCE
- Ley Orgánica de Educación – LOE

Bibliografía i Referències Web

- Díaz- Salazar Martín, Rafael. Política y religión en la España contemporánea. *Congreso Mundial de Sociología*. Editorial Reis, 1990. 68-79.
- Aguilar, Susana. La jerarquía católica española en perspectiva comparada. La confrontación política entre la Iglesia y el Gobierno Socialista a comienzos del siglo XXI. *Revista Internacional de Sociología (RIS)*. 2013, vol. 71º, nº 2, 309-334.
- Correa Casanova, Mauricio. La eutanasia y el argumento moral de la Iglesia en el debate público. *Véritas – Revista de Filosofía y Teología*. 2006, Vol. I, nº 15, 245-267.
- Domínguez Rojas, Jesús. La realidad de las relaciones económicas entre la iglesia católica y el Estado español. *RS Cuadernos de Realidades Sociales*. 2005, nº 65-66.
- Gramsci, Antonio. Textos de los cuadernos de 1929, 1930 y 1931. Manuel Sacristán. *Antología. Selección, traducción y notas de Manuel Sacristán*. Madrid: AKAL, 2013.
- Hitchens, Christopher. *Dios no es bueno: Alegato contra la religión*. Madrid, De Bolsillo, 2009.
- Hitchens, Christopher. *Dios no existe*. Madrid, De Bolsillo, 2010.
- Convergència i Unió. *Programa electoral de Convergència i Unió. Eleccions generals Novembre 2011*. Barcelona, 2011.
- Partido Popular. *Con la nueva mayoría. Programa electoral*. Madrid, 1996.
- Partido Popular. *Elecciones generales 2000. El compromiso del centro. Vamos a más*. Madrid, 2000.

- Partido Popular. *Elecciones Generales 2004. Programa de Gobierno. Avanzamos Juntos*. Madrid, 2004.
- Partido Popular. *Las ideas claras con Rajoy es posible. Programa de Gobierno Partido Popular 2008*. Madrid, 2008.
- Partido Popular. *Lo que España necesita. Programa electoral Partido Popular 2011. Más sociedad, mejor gobierno*. Madrid, 2011.
- Partido Socialista Obrero Español. *Programa electoral PSOE. Elecciones Legislativas 1996*. Madrid, 1996.
- Partido Socialista Obrero Español. *Programa electoral PSOE. Elecciones Generales 2000*. Madrid, 2000.
- Partido Socialista Obrero Español. *Merecemos una España mejor. Programa Electoral. Elecciones Generales 2004*. Madrid, 2004.
- Partido Socialista Obrero Español. *Motivos para creer. Programa electoral. Elecciones Generales 2008*. Madrid, 2008.
- Partido Socialista Obrero Español. *Programa electoral. Elecciones Generales 2011*. Madrid, 2011.
- Partido Popular. *17 Congreso Popular. Comprometidos con España. Estatutos*. Sevilla, 2011.
- Partido Socialista Obrero Español. *Estatutos*. Sevilla, 2012.
- Convergència Democràtica de Catalunya. *Estatuts*. Barcelona 2014.

- Unió Democràtica de Catalunya. *Estatuts. Aprovats pel Congrés Nacional Extraordinari de 22 de febrer de 2014*. Barcelona, 2014.
- Partido Nacionalista Vasco. *Estatutos Nacionales 2012*. Bizkaia, 2012.
- Unión, Progreso y Democracia. *Resoluciones del Segundo Congreso. Ponencia de Organización y Estatutos*. Madrid, 2013.
- Izquierda Unida. *Estatutos. X Asamblea de Izquierda Unida*. Madrid, 2012.
- Madrid. Constitución Española, de 27 de diciembre de 1978. *Boletín Oficial del Estado, núm. 311.1, de 29 de diciembre de 1978*. p. 36
- Roma. Código de Derecho Canónico. *Promulgado por la Autoridad de Juan Pablo II, Papa*. 25 de enero del 1983. Cánones 1141, 1151, 1155, 2384 i 2385.
- *Acuerdo entre el Estado español y la Santa Sede sobre asuntos jurídicos*. 2 de julio de 1976. Ratificado 19 de agosto del 1976.
- *Acuerdo entre el Estado español y la Santa Sede sobre enseñanza y asuntos culturales*. 2 de julio de 1976. Ratificado 19 de agosto del 1976.
- *Acuerdo entre el Estado español y la Santa Sede sobre asistencia religiosa a las Fuerzas Armadas y el servicio militar de clérigos y religiosos*. 2 de julio de 1976. Ratificado 19 de agosto del 1976.
- *Acuerdo entre el Estado español y la Santa Sede sobre asuntos económicos*. 2 de julio de 1976. Ratificado 19 de agosto del 1976.
- Comitè episcopal per a la defensa de la vida, *L'avortament, 100 qüestions i respostes sobre la defensa de la vida humana i l'actitud dels Catòlics*, Barcelona: Claret (1991).

- Comitè episcopal per a la defensa de la vida, *L'Eutanàsia. 100 qüestions i respostes sobre la defensa de la vida humana i l'actitud dels catòlics*, Barcelona: Claret (1993).
- Congregación para la doctrina de la fe, Declaración *Iura et bona* sobre la eutanasia (1980).
- Carta apostólica. *Mulieris dignitatem sobre la dignidad y la vocación de la mujer. Con motivo del año Mariano*. Joan Pau II. Roma, 1988).
- *Informe Ferrer i Guàrdia. Anuari de la Laïcitat 2012*. Fundació Ferrer i Guàrdia. Col·lecció Pensament Laic i Progressista núm. 13. Barcelona, febrer 2012. ISSN: 978-84-87064-77-7
- *Informe Ferrer i Guàrdia. Anuari de la Laïcitat 2011*. Fundació Ferrer i Guàrdia. . Col·lecció Pensament Laic i Progressista núm. 11. Barcelona, febrer 2011. ISSN: 978-84-87064-76-0
- Grupo Parlamentario Popular en el Congreso. *Moción consecuencia de interpelación urgente al gobierno*. Madrid, 17 de febrero 2011. Format PDF. [En línia]. [Consulta: 23/02/2015]. Disponible a: <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/4164-20110218123155.pdf>
- Proposición de Ley 122/000006, Regulación de la interrupción voluntaria del embarazo. Presentada por el Grupo Parlamentario Federal de Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya. *Boletín Oficial del las Cortes Generales. VI Legislatura*. Núm 17-1. 12 de abril de 1996. Format PDF. [En línea]. [Consulta: 26/02/2015]. Disponible a: http://www.congreso.es/public_oficiales/L6/CONG/BOCG/B/B_017-01.PDF

- Juan José Laborda. *El PSOE espera que el rechazo de la Iglesia a la eutanasia no influya al PP*. El País, Archivo. Format HTML. [En línea]. [Consulta: 26/02/2015]. Disponible a: http://elpais.com/diario/1998/02/21/sociedad/888015606_850215.html
- Diario de sesiones del Senado. *Comisión especial de estudio sobre la eutanasia*. VI Legislatura Comisiones, Núm. 256. Martes 17 de marzo de 1998. Format PDF. [En línea]. [Consulta:26/02/2015]. Disponible a: <http://www.senado.es/pdf/legis6/senado/ds/CS0256.PDF>
- Fernando Pascual. *Mulieris dignitatem cumple 20 años. Cada ser humano existe con una vocación especial a darse, a servir, a amar*. Catholitic.net. Format HTML. [En línea]. [Consulta: 27/02/2015]. Disponible a: <http://es.catholic.net/op/articulos/10563/cat/914/mulieris-dignitatem-cumple-20-anos.html>
- *Lo que dice el catecismo sobre el divorcio*. Aciprensa. Format HTML. [En línea]. [Consulta: 02/03/2015]. Disponible a: <https://www.aciprensa.com/Familia/cate-divorciados.htm>
- López Aguilar. *Aprobada la reforma de la ley de divorcio con la polémica abierta sobre la custodia compartida*. LibertadDigital, Sociedad. Format HTML. [En línea]. [Consulta:14/03/2015]. Disponible a: <http://www.libertaddigital.com/sociedad/aprobada-la-reforma-de-la-ley-del-divorcio-con-la-polemica-abierta-sobre-la-custodia-compartida-1276249628/>
- *El Congreso aprueba la ley del matrimonio homosexual*. El País.es. Format HTML.[En línea]. [Consulta:14/03/2015]. Disponible a: http://sociedad.elpais.com/sociedad/2005/06/30/actualidad/1120082402_850215.html

- Isabel Ordóñez. *Matrimonio gay: Los diarios, como la sociedad española, dividido*. ForumLibertas, Diario Digital. Format HTML. [En línea]. [Consulta 21/03/2015]. Disponible a: http://www.forumlibertas.com/frontend/forumlibertas/noticia.php?id_noticia=3540
- Montesinos Sánchez, Nieves. *Matrimonio y homosexualidad*. Format PDF. [En línea]. [Consulta: 02/04/2015]. Disponible a: http://feministasconstitucional.org/sites/default/files/Feminismos_8_11.pdf
- Antonio Cañizares Llovera. *El cardenal Cañizares defiende el matrimonio tradicional frente a “políticas suicidas”*. La Razón.es, Religión. Format HTML. [En línea]. [Consulta 16/04/2015]. Disponible a: <http://www.larazon.es/religion/el-cardenal-canizares-defiende-el-matrimonio-tradicional-frente-a-politicas-suicidas-XJ8281044>
- *El Congreso aprueba la ley que permite a los homosexuales el matrimonio y la adopción*. ElMundo.es. Format HTML. [En línea]. [Consulta 16/04/2015]. Disponible a: <http://www.elmundo.es/elmundo/2005/06/30/espana/1120094708.html>
- Gonzalo Sáñez. *El Papa abre oficialmente el Sínodo extraordinario sobre la familia*. La Razón.es, Religión. Format HTML. [En línea]. [Consulta: 16/04/2015]. Disponible a: <http://www.larazon.es/religion/el-papa-abre-oficialmente-el-sinodo-extraordinario-sobre-la-familia-XB7553231>
- *Matrimonio homosexual: una batalla legal con 8 años de historia*. ABC.es, España. Format HTML. [En línea]. [Consulta: 16/04/2015]. Disponible a: <http://www.abc.es/20121106/espana/abci-cronologia-matrimonio-homosexual-espana-201211061112.html>

- *Las leyes del aborto en España: de la ley de supuestos de 1985 a la de plazos de 2010.* Rtve.es. Format HTML. [En línea]. [Consulta 19/04/2015]. Disponible a: <http://www.rtve.es/noticias/20150218/leyes-del-aborto-espana-ley-supuestos-1985-plazos-2010/828240.shtml>
- *Aprobada de forma definitiva y sin cambios la ley del aborto.* El País, Sociedad. Format HTML. [En línea]. [Consulta 20/04/2015]. Disponible a: http://sociedad.elpais.com/sociedad/2010/02/24/actualidad/1266966005_850215.html
- *La nueva Ley del Aborto entrará en vigor a partir del 5 de julio.* El mundo, España. Format HTML. [En línea]. [Consulta 20/04/2015]. Disponible a: <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/03/04/espana/1267696485.html>
- Ernesto Agudo. *La ley del aborto impuesta por Zapatero en 2010 fracturó al PSOE y a su electorado.* Format HTML. [En línea]. [Consulta 20/04/2015]. Disponible a: <http://www.abc.es/espana/20140126/abci-aborto-psoe-guerra-201401251921.html>
- Miguel Máiquez. *¿Catequesis en la escuela pública? La polémica está servida con el currículo de Religión.* 20 Minutos, Nacional. Format HTML. [En línea]. [Consulta 21/04/2015]. Disponible a: <http://www.20minutos.es/noticia/2391266/0/religion/asignatura/lomce/>
- *Los obispos, insatisfechos con la asignatura de religión en la Lomce.* La vanguardia, Política. Format HTML. [En línea]. [Consulta 21/04/2015]. Disponible a: <http://www.lavanguardia.com/20150226/54427660909/los-obispos-insatisfechos-con-la-asignatura-de-religion-en-la-lomce.html>

- *La Comisión de Educación del Congreso debate la ley de Calidad.* Comunidad Escolar, Información. Format HTML. [En línea]. [Consulta: 03/05/2015]. Disponible a: <http://comunidad-escolar.pntic.mec.es/708/info1-2.html>